

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 5 PEZETA

"PICCOLO DIVORZIO, gaur Italian... alako batez non?

Emen ikusten degu Loris Fortuna, ezkontza-austeare n legearen aurrekoa eratu duana, kalean egindako billera batean.

Mikel Olano gotzal jauna (1891-1970)

Azken amar urtez, emen Donostian, gure artean izan degu Olano jauna, urrundik maite izan zuen txoko apain ontan.

Illabete onen 9'an, gure Lourdesko elizan, goizeko zazpitan euskerazko meza eman eta gotzai-onespenaz agurtu ginduzten bi illabetetarako. Ordu bi t'erditan jaso bear zuen egazkiñak Sondikatik bere aspaldiko misio-lurraltera, irugarren aldiz amar urte ontan. Oraingoan bere ondorengo gotzai berri baten sagaratzean euki nai izan zuten Guan deritzan ugarteko «txamorro» maiteak, Pentekostes igandean, eta bere kutunen deiari ezin uko egin.

Urrengo ostegunean Goiko Jaunak ondoez larri batez bialdu zion gorako deia ta berrogei ta bi urtez, ain zuzen ere, misiolari ta gotzai jator bezela jokatu zuen urutiko U.S.A.'ren gudontzien abialeku duten ugartetik, egin zigun agur ango ta emengo biotzeko guztioi. Maite zituen benetan ango lurrak eta angotarrak; eta ezin bestez, andik esan digunez, Gotzai berriari, eldu bezin laster, azaldu omen zion an gelditzeko asmoa azken arnasa eman arte; bai ta baietza eman ere gogotik arek. Dana dala, ango lagunaren artean bere azken arnasa emanik ta ango lurrak bere ezurak gordeak, egan egin du bere arimak Aitaren-gana. Goian bego.

Alzo-Azpi'n jaio zan 1891-go Agorraren 29-an. Iruñen apaiz egin 1915-go Abenduan ta 1918-an Misio-lari joan zan Guam-era, euskaldun kaputxinoak genuen misiora. Pio XI-garrenak Gotzai aukeratu zuen ta Donostiako Artzai Onaren Elizan sagaratua izan zan 1935-go Maiatzaren 5-ean, bere inguruan zituela beste bi anaia, apaiz-kaputxinoak auek ere, Aita Die-go ta Mikel, euskal jakintzetan ikasiak.

Bere misioan buru zalarik, japondarrak gudan sartu ziranean ta ugartea menderatu, gure gotzaia bearez beren aberrira eraman zuten erbestera. Ta amerikarrak Guam'en agintzen asi ziranean, 1945-ean, denbora gutxirako artu zuen berriz bere eliz-barrutia, bada agintariak agindu-ta utzi bear izan zuen ta Manila-ra joan zan amabost urtez, ango Gotzaiari laguntza aundia emanz.

Donostira 1960'an etorri zan.

A. Z.

NON ZER

- ZER GERTA IRUÑEN
Gardek ... 3 garreanean
- JAINKOA ETA HAURRAK
Arestik ... 3 garreanean
- ARRANTZALEEN NEGUKO EGOERA ITUNA
Aranberriak ... 4 garreanean
- PIÑUA, ESNEA TA BI LETXU
Azaldegik ... 4 garreanean
- EUROPA ETA GAZTERIA
Artolak ... 5 garreanean
- «PICCOLO DIVORZIO»
Arostegik ... 11 garreanean
- HAMABI URTE EUSKAL-EKONOMIAN
Ansolak ... 12 garreanean
- JAUNGOIKO GOSE-EGARRIA
Artechek ... 12 garreanean

BIARRITZEN

ARTISTEN ERAKUSKETA BAT

Maiatzaren 15-ean hasi eta 31-n buka, Biarritzen arte erakusketa bat eratu zan. Zenbait naziotako zortzi artistak hartu zuten parte erakusketa hontan.

RUDOLF CHRISTIAN BAISCH

Aleman eskultore bat da. Dusseldorf-eko Arte-Eskolan ikasi zuen. Animaliak bizio maite ditu eta animaliak ageri dira batipat bere eskulturetan. Gure adiskide katu, zakur eta besteak oso ondo eza gutzen ditu.

MARC BALLAND

Paristarra Paisaje zale da. Mediterraneo, Argelia eta Normandia-ko bazter politak eman ditu bere koadroetan. Zenbait izen: «Calanques», «Le yprés», «Village d'Oranie», «Environs de Coutanville», eta «Embouhure de la Saire».

KARL KUHNLE

70 urte ditu. Tubingen-en ikasi zuen. Mediterraneo nazioetan asko ibili da. Halare, bere koadro-

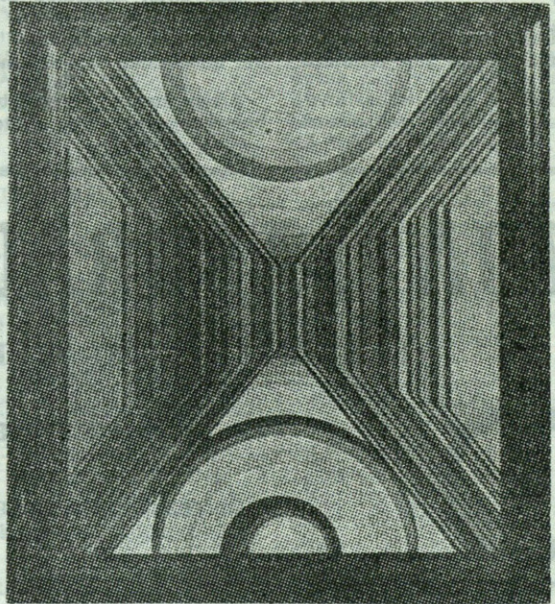
tean ez da nabaitzen bazter hoietako beroa. Bai ordea, argi mehe misterio bat, eguzkiarena baino gehiago bere baitan sorturik dala, dirudiena. Honatx bi koadroren izenak: «Chateau de Réve» eta «Pont de Réve».

JOAN HUTT

Ingeles emaztea. Cambewell-en ikasi zuen. Bai Franfort eta Parisen ere. Erretratoak eta paisajeak egiten ditu. Oso bere-berea duen artea du. Ez da batere kopiatzaile.

PETER FRANKE

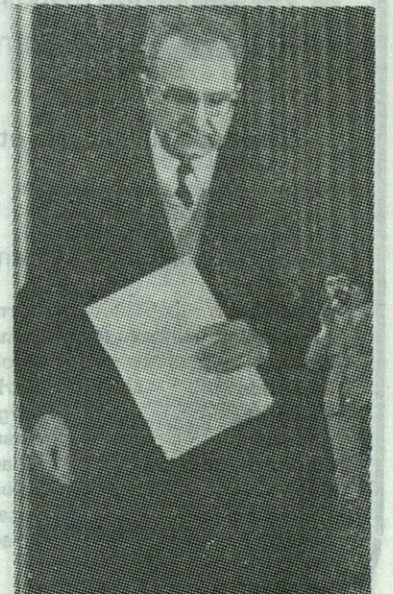
Suizakoa. Famous Artist School-ean ikasi zuen. Pintura astraktoari lotu baino lehen, fotografiari eta honelako beste zereginerik eman zitzaion. Ikusleak, interpreta ditza-ke berak nahi duen gisara artista honen koadroak. «Zuhaitza» koadroan, zuhaitzaren eta gizonaren artean dagoen harremana adierazi nahi du, hots, lurraren eta eguzkiaren beharrea dala gizona esan nahi bide du.

ROGER GARAUDI

komunista alderdi- tik bota egin dute

Maiatzaren 20-an, Roger Garaudy Komunista Alderditik ofizialki bota egin zuten. Ala zion berak: «Nor naiz ni? Komunista Alderdia-
ren XX-garren billera nagusian, Stalinen jokabide okerrak eta krimenak agertu dituan bat. Ni, stalinista izana naiz, burutik beerai-ño eta zenbait puntutan ala naiz oraindik, Alderdia eta gizon bat ezin ditezkeala gauza bera izan, erakusten digu gertaera onek.»

NERE BORDATXOTIK

Aurtengo udaberria bustia ta otza izan bada, joan dan igande orren-
gatik ezin esango dugu orrelakorik.
Gogoak emandakoan ba-daki bero-
tzen; etzaio opiziorik aztu norbaiti.

Izan ditekean girorik txarrena
egokitu zitzaizen Ostolaza ta «Usa-
tegieta»-ri. Inperuko labea zirudian
Azpeiti'ko zezen plazak neurtuta
garaian. Ura zan beroa!

Eskerrak gañekaldetik estal-
oialak (toltoak) jarrita zeudela.

Besterik ezean itzala beintzat,
lana egin bear zuten tokian.

Ala ere, kondizio aietan, eldu
egin bear zitzaion amar arruako
arriari!

ASI TA BUKATU

Bein da bi aldiz eltzea ezta ezer,
girorik txarrenean ere.

Amarna minutuko iru ekin-
aldi egi oi dira komerik.

Egin bear baziran egin zituzten
ba, Ostolaza ta «Usategieta»-k. Ezin
esango dut joko estua izan zanik.

Nai zuan bezelaxe nagusitu zan
Arrua'ko Ostolaza; errez, aixa men-
deratu zuan Oiarzun'go «Usategie-
ta».

Baiña, galtzailleak ere (galduta
zegoala jakinik gainera), asi ta bu-
katu egin zituan iru ekin-aldiak. Zen-
bait erretiratu egingo zan aren to-
kian: etzan azalduko irugarren ekin-
aldia egitera.

DUTEN GUZIA

Duten guzia ematen dutenak di-
ra «Usategietarrak».

Ala zan aita zana; ala dira se-
meak, bat bezela bestea. Galduta
edo irabazi egingo dute, beste gu-
ziak oi duten bezelaxe. Baiña...
ezer gorde ta ezkutatu?

Ez orixe!

Konparaziorik etzegoan Azpeiti'ko
plazan. Askos geiago zan Ostolaza.

Au ala izanik ere, irabaztunari
aia txalo jo zaitzaion galtzalleari.

Egin zuan baiño geiago etzeukan
egiterik. Antxe zuan bere muga.

Beste denbora klase bat izan ba-
litz (alako inperua ez gertatzera),
sei edo zazpi jasoaldi geiago, bear
bada.

Ostolaza'rentzat giro berdiña zan
ordea. Ontaz etzago itz erdirik esa-
terik.

BA-GENDEKIGUN

Etzan inorentzat ezkutua, etzan
sektetua.

Danok gendekigun Arruako Ostola-
za txikia oso arrijasotzaille ona
zala. Ain ona zanik, ordea, nork
sinistu bear zuan ikusi gabe?

Zortzi ta bederatzi arruako arri
zilindroekin lan arrigarriak egitea
bat da; amar arruakoarekin egitea
beste bat. Erruz esan nai du arrua
bat geiagoko pixuak. Irurogeitamai-
ru kilotik gora pixatzen eztituan
kargajasotzaille batentzat, batez ere.

Zoraturik gelditu giñan Azpeiti'ra
bildu giñan guziok. Eta jende asko
zan; millakak.

Plaza etzan zearo bete, baiña ez
pentsa asko palta zuanik. Iru milla
pertsonea bai, oker aundi gabe.

OKER TXIKI BAT

Baskulatik baskulara aldea ego-
ten da nunbait.

Lendik pixatuak zeuden bi indar-
tsuen arriak. Konpormidadea ema-
na zeukaten bi aldeak.

Azpeiti'ko plazan, eta bertako
baskulan, berriro pixatzen asi zira-
nean, oker pixka bat irten zan. Os-
tolaza'ren arriak 125 kilo ta 100
gramoko pixua eman zuan.

«Usategieta'ren» arriak 124 kilo
ta 500 gramo pixatu zituan.

Nola erremeritu okerra?

Izan ziran eztabaida txiki batzuk.
Azkenik au esan zuan «Usategie-
ta'k»: «Leon-Kastillo'rik» jokatu ga-
be, bera asiko zala lenengo lanean.

Artan konporme gelditu zan eta
baiezkoa eman zuan Ostolaza'k.

Iñor etzan fede txarrean ibili.
Seireun gramo zan astunago Ostola-
za'ren arria.

«USATEGIETA'REN» IRU EKIÑALDIAK

Era ontan izan ziran «Usategie-
ta'ren» amarna minutuko iru ekin-
aldiak:

Lenengo tandan, 56 jasoaldi.

Bigarrenetan, 50 jasoaldi.

Irugarrenean, 41 jasoaldi.

Guzira: 147 jasoaldi.

Laguntzaillea, bere anai Joxe
Mari izan zuan. Jueza: Anjel Albi-
zu «Soarte».

«Usategieta», 1939'garren urteko
otsaila'ren 2'garren egunean jaio
zan.

Gorakoa (altura): 1. 825 metro.

Pixua: 89 kilo.

OSTOLAZA'REN IRU EKIÑALDIAK

Modu ontan izan ziran Ostola-
za'ren amarna minutuko iru ekin-
aldiak:

Lenengo tandan 59 jasoaldi.
Bigarrenetan, 55 jasoaldi.
Irugarrenean, 56 jasoaldi.

Guzira: 170 jasoaldi.

Atera kontu txikiaren pulamen-
tuak noraño irixten diran; atera
kontu lengo markak nun utzi di-
tuan.

Laguntzaillea, Joxe Antonio Urrez-
tilla izan zuan. Jueza: Inazio Ibar-
guren.

Ostolaza, 1946'garren urteko api-
rilla'ren 30'garren egunean jaio
zan.

Gorakoa: 1, 62 metro.

Pixua: 73 kilo.

AMAIKAREN ALDEA

Azken egun auetan aitamen aund-
iak izan ditu orain ogei urte Ei-
bar'ko zezen plazan «Soarte'k» egin-

dako markak. Atxaga menderatu
zuan egun artan.

Egitura ta pixu berdiñeko arriari,
denbora berdiñean, 159 jasoaldi
eman zizkion «Soarte'k».

Lan bikaiña, lan aundia.

Oso ona zan «Soarte», ta eun
kilo inguruan ibiltzen zan orduan.

Nork pentsatu orain, 73 kiloko
mutil kaxkar batek, 170 jasoaldi
eman zezakeanik?

Geure begiz ikusi genduan. Auxe
bai ukatzerik etzagoan egi biribilla.

«Soarte'ren» marka bikaiñari
amaika jasoaldiren aldea kendu.
Au ezta txantxetako eginkizun bat,
urte luzeetan gogoan izango dan
azio bat baizik.

GERO TA SENDOAGO

«Polipaso» bezela Ostolaza ere,
azkenera ta gogorrigo agertu zi-
tzaigun.

Legezkoa dan bezela, jasoaldirik
geien lenengo ekinaldian eman
zuan, baiña tandarik onenak, nere-
tatz, bigarrena ta irugarrena izan
ziran.

Ordurako lasaitua zegoan, jakia,
lenengo tandan iru jasoaldiren ben-
taja artu zuala ikusirik. Patxara
obean eta indarrak obeto neurtuaz
ibili zan bigarren eta irugarrenean.
Nai zuan bezelaxe; pentsatuta
zeukan erara.

Abildadea sobean duanak nai
duana egiten du, izan ere. Ostola-
za'k sobean zeukan.

Kontrarioaren lana ondutakoan,
andik aurrera jolasean ibiliko zan
zenbait, denborak bete artean. Os-
tolaza'k lengo markak autsi ta berri
bat jarri nai zuan.

Orixen egin zuan gainera.

NOR AUSARTUKO DA?

Ezurretarañoko ikara sartu zion
igandean indartsu jendeari Arrua'ko
Ostolaza txikiak.

Nor ausartuko da aurrerantzean
ari aurpegi ematen, zortzi, bede-
ratzi ta amar arruako arri zilindro-
ekin?

Nik eztakit kubiko ta erretangu-
larrekin nola moldatuko litzakean.
Zilindroekin apartekoa dala, bai. Ta,
nik bezela dakizute zuek guziok
ere. Egiañak or daude agerian. Oso
ondo apuntatuta gainera.

1970'garren urteko maiatza'en 24'-
garren eguna.

Neurritz kanpoko beroa. Labe biur-
turik Azpeiti'ko zezen plaza.

170 jasoaldi, 125 kilo pasatxoko
arri zilindroari, Arrua'ko Ostolaza
txikiak.

73 kilo, arrijasotzaillearen pixua.

Argibide guziak artu zituzten Fe-
derazioko gizonak:

Egibar, Artola, Agirre, Santa
Cruz.

Gizakiak aultzen, eta Naturaleza
beeraka dijoala?

Ezta itxura aundirik; ezta ori on-
tatz eman ditekeana.

Obeto zaitzen eta gertutzen di-
rala gaurko deporte-gizonak?

Janari obeak dauzkatela?

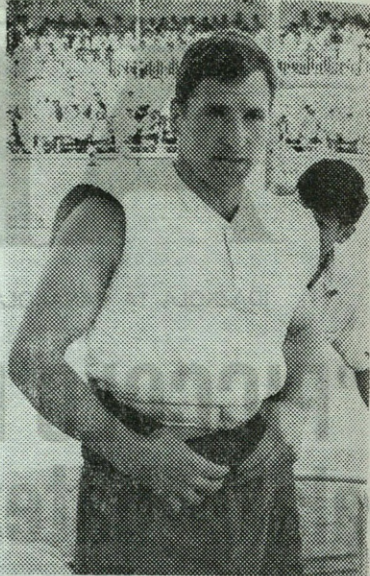
Entrenamentu egokiagoak egiten
dituztela?

Ontatik esan nai duzuten guzia.
Nik eztizutet kontrarik egingo.

Egiak bide bakarra du: lengo
marka guziak aixa estaltzen dira
gure egunetan, arrijasotzen, aizko-
ran, eta beste zenbait aziotan.

Oni ezetz erantzutea, itxasoan
urik etzagoala esatea bezela da.

Basarri

Ostolaza, jokatu aurretik.

Ostolaza, arria jasotzen.

Usategieta, jokatu aurretik.

Usategieta, jaktzen ari dala.

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Aurrezki kutsa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi - zuzendaritza
saillean

ZUK AURRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI
PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU

Laguntza ezin obeak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak
eskeintzen ditugu

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragoi
Aretxabaleta
Elorrio
Barakaldo
Ondarroa
Andoain
Plazentzi -Soraluze-
Oñati
Ormaiztegi
Beasain

Gernika
Zumarraga
Elgoibar
Markina
Bergara
Altsasua
Eibar
Tolosa
Pasai San Pedro
Errederi

Gazteiz
Bilbo
Legazpia
Irun
Durango
Amorebieta
Azpeitia
Ernani
Zarautz
Sestao

Azkoitia
Munguia
Yurre
Bermeo
Lasarte
Santurce
Zumaya
Donostia
Iruña
Deba
Anzuola

HILAK FRANZIARENTZAT

Ainhoa zan noski. Eliz-jiran il-erri apaia. Aurrean zegoan il-arrian Franzientzat bizi eman zuten euskaldunen izen-abizenak. Gaiña izen-burutzat «Hilak Franzientzat».

Il-arri dotorea. Lorez apaia. Ez daukate Ainhorrak saltzeko. Eta au bera ikus genezake beste errikka askotan ere.

Ez da arritzeko. Bi gudu gogorak jasanak dituzte berrogeita hamar urte auetan. Naiko odola ixuria dute, beraz, Franziaiko lurretan.

Bi gerrate oiek, ordea, ez dute Euskalerriaren askatasunarekin zer ikusirik izan. Ez dute Euskalerriagatik ixurikako odol eta negar-malkorik. Eta jakia oso zail da odolez busti gabeko lurrean euskal-zaletasunaren kimua erne eta indartzea.

Orregatik 14'go guduak, bere millaka ildakoekin, franzeztasunez kutsatua utzi zuen zearo lpar aldeko Euskalerri osoa.

Ango eta emengo guziok, erri baten seme-alabak izan arren bi giro oso desberdinetan bizi gera. Ua goxo, eder, garbi eta apain agertzen zaigu. Au zakar, zikin eta baldar. Ua paketsu eta geldi. Au bizi eta zaratzatu.

Eta alde au, batipat, industriak sortu digu. Millaka artotz etorri zaizkigu guri onera. Andik, berriz, millakak ihes egin dute lan-billa. Zaharrentzat dala goxo eta eder esan dezakegu. Gazteek burruka latza egiten bearko bai dute bizi-bidea aurrera ateratzeko.

Zalantzarik gabe euskaldunena, odolez garbiena, eta oitura zaharrei lotuena arkitzen dan alderdia gazterik gabe dago.

Eta orrek lo-zorroan eta erdi-ilean egotea dakarkie. Ez daude emen bezain esnatu eta burrukalari. Ez dute aldaketa azkar eta aundien aize-burundarik sumatzen. Isilean eta gordean, miñik gabe, jaten duan gaitzak bezelaxe ondatu ditu. Itxuraz aberats, aske... Azal ederraren barruan arrak jandako mami ustela...

Ari dira ala eta guztiz ere poliki askatzen. Ez gaituzte emengo senideak lehen bezela ijitotzat artzen. Jabetu dira senide gerala. Jabetu dira eder eta zoragarri badaukate ere udaraldiko kanpotarrentzat daukatela dotore. Bizibiderik, gaztediarik, alaitasunik, bizirik eta indarrik gabe arkitzen dirala.

Franzia aundi egin duten neurrian berak kaxkartzen joan dirala ohartzen dira. Ez dala Franzientzat eman duten odola ostera Euskalerri bihurtu. Franziaitatz daudela erdi-ilean.

Kanpotar dirudunentzat lorategi eta Euskaldunentzat il-erri bihurtu dutela.

Orregatik orain dala ogei ta amar urte elkarrengandik ain urrutu geunden euskaldunok, elkartzen goaz. Onartzen ari dira artu-emanak ugartzen ari diran neurrian gure iritziak, gure asmoak eta jokabideak.

Aien bearra dugu guk. Gure bearrean daude aiek.

Saia gaitzen elkar ezagutzen eta elkar maitatzen.

Jainkoa eta haurrak

Jesukristoren irudia eta irakas-kintza haur-eskoletan presente egoteko badira, hau oso eztabaida-gai zaharra da gure artean. Gaurko teokrazia hau negusi eta jabe egon baino lehen, errepublika-denboran, alegia, asko diskutitu zen, eta neur-a ita zenari entzunda diadukot aita-familien artean inkesta bat egin zela ofizialki orduan.

Gerotxuago, eta teokrazi-aldi luze honetan, ezkerriarrak zein gaiztoak diren edo garen agirian jarri nahi denean, gai hori ateratzen da aiputara, eta, klaro!, bere kolore-rik ilunekin.

Gogoeta hauetara Eleizalde batek azken Argia batean ateratako artikulua batek nakar. Ba omen dala delako hortik zenbait euskal mais-ira, haurrei ikasletoetan erlijiorik erakatsi nahi ez dietenak.

Gure Eleizalde horrek bere bez-timendak urratzen ditu goitik behera, Kaifas batek Kristo baten aurrean bezelaxe. Baina bere asmoak argi eta garbi erakusten ditu, eta hau eskertzeko da. Kareta guztiak hasi lurrera erortzen, eta orain aurpegiak bere begitarte zehatzetan ikusten ditugu, zer den askoren euskaltzaleatasuna.

Batere lotsarik gabe diolako jaun horrek, baldin eta euskal eskoletan bere haurrei erlijioa irakasten ez badiote, erdal eskola batera bidaliko dituela. Beraz harentzat euskera bigarren gradoko gauza bat da. Oso ongi iruditzen zait, enetaz ere halakoa delako. Baina, mesedez, nik askotan hori esan dudalako hain garrazki eta saminko deskomekatu banaute, deskomeka bezate orain gure jaun hori ere.

Baina ikus dezagun jaun horrek euskeraren gainetik zer jartzen duen. Jainkoa bera (txit ongi legoke), ala beraren seta edo dema bat.

Ni ere haurra izateko zoriona izan nuen, eta zenbait urte iragan badira ere, Jainkoarekin (edo hobeki esanda, teokraten jainkotxoarekin), nolako ostopo larriak eduki nituen txit ongi gogoratzen zait. Ejemplo bat baliatuko zaizue argibidetat. Erdal maisu baten aginduz (miragarria da zein errazki konfunditzen diren bi hitz hauek; pedagogia eta pederastia), ifernukoarena baino zihor gogorrago baten mehatxuz, orduko meza ikasi behar ukan nuen buruz eta arratsalde batean! Nik hala esaten nion, ez nuela apaiza izan nahi, gainera loriorean moduan hitz ez-ezagunak hala ikas-tea ez zitzaidala batere gustatzen...

Baina alferrikoak izan ziren ene protesta guztiak. Biharamunean, beste mutil askoren artean, latinkeria guzti haek errexitatu behar ukan nituen Txomin Abona Bilbaoko artziprestearen aurrean. Barregarriagoa dirudi edukazio-klase hake orain, meza herri-izkuntzetan ematen den egunotan.

Orain geroago eta ugariago daude gure herrialdeetan euskal eskolak. Eskola hauek mantentzeak asko kostatuko du, seguru asko. Eta eskola hoietan euskaldun-klase guztien haurrak sartzeko dira, katolikoenak eta ateoarenak. Zeren, ez du seriotan Eleizalde jaunak esanen kristau federik ez duen euskalduna, ez dela euskalduna? «Euskaldun fededun» zorionekoa inola permiti litekeela? Zergatik nahasten ditu mundu biak, eta gainera bere Maisuaren esanen kontra prezeki?

Gauden egoeran ezin manten litezke bi ikastola-mota, bata konfesionala eta bestea akonfesionala. Bata integristentzat eta bestea demokratentzat. Beraz, danontzako eskolak egoteko dira, euskaldun hume guztientzat edukazio bakar bat emanen dutenak. Gainerakoa lujo bat da, gainera ezin paga dezakeguna.

Eleizalde jaunak ezagutuko baitaut berak bere haurrentzat eskatzen duen eskubidea, erlijioa irakatsi dakiela, ateoek ere ba dutela, haren haurrei erlijiorik irakatsi ez dakiela. Eta hoienak egoera larrian jartzen du gure eskolaren etorkizuna, bi eskubide hoiek ez dutelako elkar-konpontzerik.

Inork horrentzat soluzio bat aurkitzen badu, estimu haundian edukiko diot, jakin-arazten baldin badaut. Bestela, argi eta garbi dago, zer gertatuko den gure Euskalerrian, elkarrekin bizi izaten ikasten ez badugu, lagun hurkoaren ideak eta sentimenduak errespetatzen eta toleratzen ikasten ez badugu.

Polemika bat zabaldu nahi dut. Baina alde nahiz kontra, arrazoiak presentat ditezela, gure grinak eta aurrera-iritziak alde batera utzita, alegia.

Eia pertsonak izaten ikasten dugun... gure haurrak ere pertsonak izan ditezten etorkizunean, eta gure herriari guk eman dioguna baino presente zorionsuago bat eskaintzen kapaz diren. Eia hemendik hoge urtera ene alabak eta Eleizalde jaunarenak adiskide izanen diren, eta ez etsai.

GABRIEL ARESTI

C.F.T.D.-a aurrera

Issy-les-Moulineaux-ko Biltzarra gaur bukatu da. Eugene Descamps berriz ere buru hautatua izan da. C. F. T. D.-a Frantziako bigarren sindikatoa da (700.000 lagun), komunisten C. G. T. delakoaren ondorik (1.500.000 lagun).

C. F. T. D. sindikatoa aurrera doa; eta kristau deitura uzteak kalterik ez-baina mesederik egin diola garbi dago.

Sindikatoa Lehendakaria izan den Jeanson'en txostena oso gogogarri dugu. Sindikatoen eginkizuna eta partiduen eginkizuna bi gauza desberdin direla argi-eta-garbi esan arren, C. F. T. D.-ak ez du soldata-gorabeheratan gelditu nahi; eta lan-tegielako problema zehatzak beti oinarri, bai beste sindikatoekin batera, eta bai beste sozialista indarrekin batera, kapitalismoaren kontrako burruka azkartzea erabaki du. Alegia, C. F. T. D.-ak kapitalismoa kondanatu du osoki: ez kapitalismo mota hau edo mota hura, ez erresuma honetako edo hartakoa. Ez. C. F. T. D.-aren ustez, «sozialista gizartera heldu gabe, ez dago sozial zuzenbidea lortzerik. Kapitalismoa deritzan ekonomi-sistema berez zaio onhartu ezina, ez akats honengatik edo hartatik: osoki zaio txarra, «estrukturaz» da gizonaren zapaltzaile. 1.700 biltzarkideek ontzat hartu duten txostenaren hitzez esateko, kapitalismoa berez da, eta ezin-beste, «ez-berdin; alienatzaile eta zapaltzaile».

Itxura bestelakoa izanik ere (esan dute C. F. T. D.-ko burrukakideek) kapitalismoaren barruan pertsonen arteko desberdinkeria funtsezkoa da, eta azter-sail guztietan agertzen. Desberdinkeria dago — diote osasunaren mailan: langilea gazteago hiltzen da, estadistikek diotenez, burgesa baino (eta badago, horretaz, «heriotzari buruzko» desberdinkeria larri bat). Desberdinkeria dago, berriz ere, atse-dendiari eta astaldiari dagokienez: dirudunek bakantza-leku egokiagoak eta ugariagoak dituzte, langileek baino. Desberdinkeria dago kulturali dagokienez: mila arrazoiengatik, soziologiazkoak eta ekonomiazkoak batera, langileak ez ditu burgesak dituen jakintza-bideak. Desberdinkeria dago, azkenik, irakaskintzari dagokienez: Letretan, esate baterako, %eko 5,4 dira langileen seme-alabak!

Horrekin batera eskola, unibertsidadea eta zabalkunde-bideak (irratia eta telebista bereziki) klase baten zerbitzutan daude; eta gauza bera erakunde armatuak (ejerzitua eta polizia batez ere). Sistema horren barruan beraz, ez dago gizatar soluziorik. Lantegieta gora-beherak eta lan-sarien burruka alde batera utzi gabe, C. F. T. D.-ak garbi esan du politikazko aldakuntzak behar direla, eta sozialista estruktura iritzi. Ez dago «politikagabe» sindikalismorik.

Nolatan? Klase-burruken bidez. Marxismoaren «heristikariak» onhartu ez arren, klaseen arteko anaitasuna, utopiko eta alegiazkotzat salatu dute. Klase-burruka da bide bakarra. Hortaz, langilea esnatu behar da, haren politika-hezkuntza osatu behar da: langilea «desalienatu» egin behar da, hitz batez.

Zein da helburua? Jeanson'ek garbi esan du: gizarte sozialista eta demokratikoa. Sozialismoa eta askatasuna elkarrekin behar dira: biharko soziedadeak ez du nahi inolako diktadurarik; ez ekonomia mailan ez politikaren mailan. Dogmakeriarik ez: «erreboluzioaren lelo-ilara bat enizunazari nahi digute batzuk. Baina lelo-ilarak eta katiximak pasata daude, baita Elizen barruan ere; nahiz hauek iaioak izan katiximen teknika horretan, Jainkoarren!» (E. Descamps).

Sozialismorako bidean «hiru zutarr» ikusten ditu C. F. T. D.-ak:

1) Gizarte-jabegoa. — Honetan garbi azaldu da zer den gizarte-jabegoa, eta zer den, berriz, erresuma-jabegoa. Komunistek, jakina denez, Titok eziz, erresuma-jabegoa proposatzen dute; alegia, nazionalizatzea, produzio-bideak estatuaren eskuetan jartzea; eta, zentralismo demokratikoa dela-ta, erresuma-jabegoa marxista-leninista Alderdiko burokrazia-aren jabego bihurtzen da. Kapitalistek aparatoko jauntxoak nagusi izan zituzte; lantegiak, miak, eta abar, langileari dagokionez, «goikoenak» geldituz. C. F. T. D.-ak ez du hau nahi: erderakada baten bidez esateko, jabego «soziala» proposatzen du, ez «estatala».

Iruñe-tik

ZER GERTA IRUÑEN?

Maiatz'en 3-go ZERUKO ARGIAN, asmakizun ederra ezarri digute: zer gerta Iruñen? Eta Euskalerri osoa, zalantzan.

Zenbaki hartan, gezur-izenpeko batek mordoltoa egin du, egia-izenpeko altxaturaz gero. Artistari txalotza, idatzi makur hartan ezta ikas-tola behinere ageri, baina hor dago korapilota. Iruña-koa jakin nahi duenak, irakur dezala.

Zer gerta Iruñen? Beste lekutan bezalaxe: IKASTOLARENA.

Eta zer dugu hori, garrantzi txiki-ko gauza? Etxuen horrela uste, Euskaltzindiko Satrustegui apez ospetsuak, bere «Aingeru txuriak» idatzi zuenean; izugarriko salatze hurra! («Principe de Viana» 46gn; eta Z. ARGIAN 354gn).

Beste errialdei begiratzat Satrustegui'k esan zuen guzia. Naparroan gertatzen ari zen. «Uzkuan daukanak, beste-ari... kaka!».

Iruña-ko andereño taldeari esan diote «JAINKOZ EZ MINTZATZEKO»; aurrari saldukeria litzaioteko... 18 urtetan aurrak konturatuko baidira ez dela Jainkorik».

Beste gauz arrigarria: «Esan behar dugu euskal notatunaren aipatzea, AZISMOA dela». «Ezta euskera berez, «ideal» bat; ez, euskal kultura ere».

Jainkoa ta Euskalerria bazterturik, ikasletoetan zer irakatsi behar? Pedagogi «berriak» dakarrena. Hemengo ikastola «berria»-ren zabaltzale bateg: «Pedagogia ezta irakas-bidea; barneko mamia baizik».

Gai «berriak»: eziera «SOZIALA», ez ikas-gai berezi baten gisa, baina beste orotan ager dedin».

Eta ARAGIZKOA. «Bere illeko aldia ezagun behar du neskattoak, «amodio askatua» arrisku gabe, bizitzeko». «Asieratik, ikastolak —Pedagogi «berriak» legez— erabakia du honen beharra: neska-mutilen arteko naste-aztea». Eta «aragizkoaren irakaspenna»; sines-gabeko, Lafora jaunaren liburuz, ezta?

Andereño napar GUZIAK, horren kontra. «Junta» deritzana, berriz, andereñoekin aserre; ta «ordaina artuko dutela». Bitartean, beste mintzale bat —noren baimenarekin?— etorri zen: bere agotikako gauzak! «Ikastolan eta karrikan, andereño bakoitzak COMISARIO POLITICO izan behar duela». Eta Elizaren aurka, makiña bat gauza!

Sasi-«Trintexerpe» horrek dio hau dena, ergelkeri: «Inkizizioaren den-

borako ergelkeriak». Holako beste bati —ala, ber-berari?—Iruñen andereño baten amak erran zion:— «I, motel, gaztegi yaut; Jainkoa, berriz, zaharra; betikoa ere!» (Gure «erria» eguneko berriak beino, sentsudunago...; baina, dogmatikere kaltegarrian erori-ta).

«Ittotzen gaitue», esan zidan andereñoen batek nere laguntza eskean. Ni beino, apez zahar eta zuhurragogana bidali nuen taldea; andereñoak mintzo, ta guzia idatiz zen. Horrenbeste ijini gaistoko pikorra lehertu zen: hango zorna!

Ikastolaren buru en batekin, sei orduko alkarrizketan ni: ixilik anka ditzeten; bai horixe! Leitza errian diotenez, «txarkeria besterik ez dute egin, eta berek geiagokin daude».

Maltzurkeri andiz —egia erdizka, gezurra ago betez— barreatu zituzten gauzak: —«Zerbait gertatu, baina ebakia zela», «Ikastola, toki txarragatik, itxi-arrikuan zegola», «Nor bait besalki zabal baten bila, dabillega, edo».

Bide makur horretaz, bereganatu dituzte nahiko guraso, Naparroan izen-andiko jaun batzuk, eta Kardenal jaunaren inguruko eliz-gizonak. Gaintu gaitue, jakina!, zapaldu ere, ta zikindu. Honelakoak agertzen gera kutsu horren aurka dauden andereñoak; bi apez laguntzaleok; eta bere eskubidea frogatu duten «Euskalerriaren Adiskideak».

Itz batean, Aste Santu hontan —Kristo'ren gisa— Egia gelditu zen josia.

Bukatu beino lehen, nor zaitugu «Gorka Trintxerpe» hori? Euskalerria zalantzik aterazazu; ta zu ere bai, trintzera-petik atera. Iruñen gertatukoa esateko, eztugu aita ukatu behar; nik, behintzat, eztut egiten.

Aita zenagandik ikasia dut Jainkoa ta Euskalerria maite izaten. Eta zatortak ehizten, ez aitzurka, bai ziri-ria; nere abizenez. Badakit ez dela zurea bezain zabala; baina, luzeago bai: lan hortarako egokia.

«Apez jeina —esan zidan, orain ogei urte, erronkariar batek— bada-kizia zore izenburia zer den? Garde ta makila, orobat. Ni aurre nintzenian, amandierik erraitan zien: —Aurra, artzak «garde» kori eta eramantzak txerriak egoatzara!».

Ezta deusengatik; baina, zuk bein esan zindazunez, «barkatu behar duzu dena».

MARCELINO GARDE

zeruko
ARGIA

Zuzendaria:

MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

Naparroko-Kantauriko te Aragoiko Kaputxinoak argitaratua
(Carlos III, 22 - Pamplona)

DONOSTIA'n:

Oquendo, 22 - Telf. 26666

ARPIDE SARIA:

Barruan ... 215 pezeta

Korreo batasunetako errietan. 265

Atzerrietako beste errietan ... 285

Aidez Aurrez galdetu.

Salmentan (Ale bakoitza) ... 5 pezeta

LARRESORO

Euskalerritik begira...

BRETANIA HAUNDIAN AUTESKUNDEAK

Guiztiok espero genduen bezala, Harold Wilson'ek auteskunde, berri batzuek aldarrikatu ditu urrengo Garagarrillaren 18 an gerta ditezten. Urrengo hillean, bada, jende berria izango dugu Gobernuan eta Parlamentuan.

Propaganda eta auteskundeetarako eraman beharrezko pausoak mar-tzan daude. Batzuk eta besteak, laboristak eta konserbadoreak, bakoitzak bere puntuak zabaldu ta ezagutarazten ahalaginduko zaizkigu. Bretania Haundiko auteskundeak alderdi txarrak izango ditu berekin, dudarik gabe, baina guk ezagutzen ez duguna euren artean gertatuko da: auteskun-deak Bakoitzak bere iritzia eman ahal izango du, ta seguru aski ez da aearre eta iskanbillarik sortuko.

Dirudienek, konserbadore ta laboristen arteko burrukak ez du kolo-erik. Gobernu, Harold Wilson zer esanik ez, ziurtasun hortan dago. Orain artean egiñak dituzten galdekizunetan gehienek laoristenganako joera erakutsi dute.

Azken aldi hontan, Bretania Haundia ekonomi osasuntsuago baten jabe dala dirudi, ta laboristak, gobernuari esker dala adierazteaz, ez dira ahaztuko. Bizi-maila ere egoera hobe batean dago. Bestalde Seguridade legeak zuzenkiago antolatu ta taxuturik dauzkatala ez dago dudarik. Hiru puntu hauek sarritan aipatuko dituzte, hauek izango dira, ezparrak gabe, euren politika propagandaren oinharrik trinkoena.

Bainan egungo gobernu laboristak garaipen eta txaloak irabazi baditu ere, bada argitu beharrezko zenbait puntu, ilun eta arriskutsuak baitira egun. Adibidez, Nixonen jokabideaz Wilson ez da gehiegi nabarmendu, ez du postura zehatzik hartu nahi izan. Asia aldean erabili duten indar-keria neurrigabeak ez dio kezka handirik sortarazi. Estatu Batuen aurka gogortu nahi ez izan inkar handiagoko daukala dirudi. Merkatu Batua-re-liko harremanaz, Rhodesiaz, t. a. mintzatu beharko dira garbikiago. Orain artean, bide bihurri horietatik abiatzeko ez dute gogo handirik erakutsi, noski.

Oposizioan daudenek ere, euren lana aurrera eramateko egokiera izango dute. Hauek euren programa aurkezten ez dute aintbesteko pro-lemarik izango. Batez ere egungo gobernuaren jokabidearen alderdi txar-rak agertaraziaz jokatuko dute, ta egia esan, badute hortarako arrazoi bi-derik.

Azken aldi hontan ekonomia sendoago badute ere, salerosketetan sal-neurriak gorantz dijoaz, etxe-bizitzak eskasian daude, zergak eta inpus-toak gutxituz ezazik gehiagotuz dijoakie. Beharbada hemen alpatutakoak, ez dira izango arrazoi bikaiñak bainan herriak zenbaitetan gogoan har-tzen ditu, ta azken momentuan gauzak aldarazi ditzazke.

Urrengo hiletan gertatuko diran auteskundeetan aldakuntza sakonik ikusterik ez degu espero, bakoitzak bere bideari ekingo dio, kezkadun minor bat aruntz ta onuntz mugituko da, ta herriak, populuak, azken mo-mentur arte ez du erabaki zehatzik hartuko. Beraz aurtengo auteskundeak bestelakoan antzekoak izango dirala deritzagu.

Dagoaneko, hiru partidu nagusien buruzagiek solasaldi bat izanik dute telebisio aurrean. Ara bertan esan dutenaren laburpena.

Jeremy Thorpe, liberal partiduaren lehenkariak hauxe dio: «Azken aldi hontan hain arrera onik ez badugu ere, lehengo jendea gurekin dago, beharbada, horrelakoetan gertatu ohi denez, partidu handiekin jendea gehiago zaletzen da». «Nortuk irabaztea nahi dudana adieraztea ez da erraz, izan ere laboristak eta konserbadoreak gure partiduak baino joko-bide kaxkarrago daramate. Bion artean gaitz txikiagoa nork egin lezakeen ez nuke asmatuko».

Edward Heath konserbadoreak: «Auteskundeak nork irabaziko dituen argi dago. Laboristak agindu zituztenak gogoan harturik, betetakoak az-terten baditugu irabaziko ditugu». «Eskubitarra okertu omen gera, Bainan ez da egia, gu gaituzte zergarik jartzerik, edo igotzerik nahi ez dugunak, industria indartu ta ume ta zahartuak zainduko ditugunak...».

«Batez ere askatasuna maite dugu eta bakea, hots, herriak nahi due-na ber bera. Etorriñen arazoa zaindu ta kontrolatuko duan sistema jarriko dugu, etxe-bizitzak ugari jaso lanik gabeak —egun 600.000 dituzte— gutxitu».

Azkenik, Harold Wilson, laboristen buruzagiak begira zer dion: «Bos-patsei aste dira, auteskundeak, Garagarrillaren 18 an egitea erabaki nue-la. Bainan ez pentsa gero, egin diran galderak ta ekonomia gaurko egoerak hortara behartu nautenik».

«Ekonomia-ministroari galdegina nion, ekonomia ongi zegoenez eta baietz erantzun zidan, eta urrilean ere ongi jarraituko zuela, segurantzia eman zidan. Auteskundeentzat eguna noiz-nahi erabakitzeko moduan nengoen».

Garagarrillaren 18 aukeratu ba dut aukeratu, batez ere, jendea opor-keten aurretik, pozik dagoelako izan da. Gainera, ez dut inolaz ere auteskunde giroa gehiegi luzarazi nahi. Bestalde, bada, talde berri bat eska-tzen duen zenbait arazo: Merkatu Batuan sarrera, t. a.».

«Herriak partidu bakoitzak diona entzun beza, bainan ez dedila mal-tzurkeriazko hitzik erabil. Nere azken aldiko hitzaldiak entzun edo aztertu dituenak, ez du bidegabekerarik aurkituko. MIKEL UGALDE

NEVADAKO GOBERNADORE EUSKALDUNA

Estadu Batuetako sei gobernadore, itsasoa igaro eta Frantziara etorriak dira, emengo gizarte ta diruketa gaiak aztertzeko. Fran-tziako eskualdeetako gorabeerak ikertuko dituzte beren egonaldi onetan. Gobernadore oietako bat, Paul Laxalt da. Onak bi egu-netako oporra artuaz, Zubero ikustera etorriko dala adierazi du. Maulen eta Atarratzen egoteko omen da, hain zuzen, jatorriz, zuberotarra bait da.

Piñua, esnea ta bi letxu

Leengoan, 70-IV-25, piñudi jabeak bildu ziran Donostian sindikatuan. Ni ez nintzan izan, ez bait naiz pi-ñu-jabe. Urrengo egunean, ordea, gogoz irakurri nuen periodikuak oriaz zekarrena; bai bait dut es-perantza gure aitak piñudiak salt-zean... zorioneko senide partea.

—Zer gertatzen zaie piñuarekin?
—Ezin duten saldu, edo, utsean eman bear dutela.

—Piñua ere sobre aal dago, geiegi?

—Ez, eskas. Kanpotik ekartzen dute.

—Orri ere gobernuak ezartzen aal dio salneurria?

—Ezta.

—Orduan zer?

—Erostenak elkar artzen dutela gutxi eskeintzeko ta saltzaileak ez, asko eskatzeko: banaka doazela saltzera.

—Ba, ori baseritarren betiko gai-tza da, beti banaka dabilta, leen bezela bakoitza bere aldetik, ta gaur banaka ez dago ezer egite-rik. Elkartu ditezela ta kito. Base-ritar oiek, ea noiz esnatzen diran, ta gaur, oraingo eran, jokatzen asi.

—Adizu ta piñu-jabeak baserri-tarrak dirala uste aal duzu?

—Noski. Nor izango dira ba?

—Bai, baserritar batzuk ba dituz-te piñudiak, baiña piñujabe guztiak ez dira baserritarrak, ezta urrik eman ere. Begira baserritar asko, etzea ta lurrak saldu ta kalera joan dira; erostenak Kaleko diru-runak ziran. Baserria erosi ta pi-ñua sartu zuten.

Beste baserritar batzuk kalera joateko ez zituzten lurrak saldu; piñua aldatu ta kalera alde. Oiek ere gaur ez dira nekazariak, kale-ko langileak dira, kalean irabazten dute eguneroko oia.

Gero, baserriko maizter guzien nagusiak, kalearrak dira ta piñuak nagusiarenak izan oi dira.

Gaiñera egin dezagun kontu: ba-serrian bizi dan batek saltzen du bere piñuditxo, ta artzen diru mor-doa. Diru orrekintze egiten ditu seme-alaben arteko praktiketak eta takomenduak, kalera joan diren seme-alabei, diru orrekin emango die beren dotea ta seni-partea...

Beraz azkenerako, piñuarekin ar-tua kalearrantzat da, geienbat beintzat.

—Orduan piñuarekin baserri-tarrak jai dauka?

—Ez uste beintzat, piñuak ema-ten dionaz familia mantendu de-zakeanik edo aurrak azi ta esko-latu. Ortarako esneaz aragiaz, fru-

taz, barazkiez, ta abar, baliatu berko du.

Egur-zaleen billera bukatu za-nean, Espaiñi guzik baserritarren sindikatuko buru dan Monbiedro jaunari galdetu omen zioten:

—Zer iritzi daukazu esnearen prezioz?

—Nere iritzia ta Gipuzkoako ga-nadu-zaleena berdintsua da, nos-ki. Prezio ori igo bearra dago.

Ta zer soluzio ikusten diozu?

—Bereala, leenengo zona ta bi-garrena, biak bat egitea. Ta geroa-datorren urterako, alegia, prezio bat bakarria jarri Espaiñi guzira-ko ta urte guzira, ez neguko al-tuena, baiña ezta udarako baijuena ere.

Esaten ez duana da: konsegituko duten ala ez.

Ta guk esango geniokena da: leen-bait-leen izan dedilla.

Ez dugu il-da gero, salda bero bearrik. Baserriak ustu ta gero es-neari salneurri ona jartzea, urak joan-da gero presa egiten astea izango litzake.

Ta bi letxu.

Ara: piñu-jabeak piñudiak bana-ka saltzen dituzte, ta ezin diote dirurik eginarazi. Baserritarrak ara-gia bakarka saltzen du ta arakiñak nai duana eman-da uzten du. Fru-ta ta barazkiak berriz, merkatura eraman ta an saltzen ditu: bi le-txu, porru batzuk, eskukada bat perejil, dozena bat tipula, azanaio-ak, ta abar.

Ertortzen da gero, ez dakit non-go kamionka bat berdura, ta emen-go danak sobre daude, ezin saldu, merkatu egin bear. Zer gartatzen da?

Baserritarrak ez daudela organi-zatuta beren gauzak saltzeko, ez dirala elkartzen barazkiak saltzeko.

Ta iñon izatekotan, Euskalerrian egin bear luke diru berdura eta barazkiak; dezakena ta moko-fiñe-koa jende asko dagoalako.

Ondorenak garbi daude:

Piñu-jabek irabazirik aterako ba-dute, saltzeko elkartu egin bear. Baserritarrak esnea, aragia, fruta, berdura, barazkisaltzeko elkartu egin bear.

Izan ere gaurko munduan indar-tsuena da nagusi, ta nai duena egi-ten du. Nekazariak bere gauzein aginduko badu, indarra bear du, ta indarra elkartzetik dator. AZALDEGI

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

Ez. FAGOR,ek

sukaldian

GUKELESA

Gipuzkoa'ko ta Naparroa'ko esne onenakin gertatutako esnekiak:

- Esne Pasturizatu
- Esne soilla (esterilizatu)
- Esne autsa
- Esne-gaiña
- Gurina
- Yogur
- Batidua

Igara auzoa - Apart. 213 - Urrut. 29060 (lau arl) — DONOSTIA

ARRANTZALEEN NEGUKO EGOE- RA TRISTEA

UDABERRIA, aurrera dijoa; ta berarekin batera antxobiaren sa-soia ere bai. Guk, galdera au egi-ten degu. Zenbat antxoba artu dute aurtan? Zenbat bidar goiko maila (topea) arturik etorri dira? Zenbat izan dira gustira, maila orretara eldu diranak?

TAMALGARRIA BENETANI gure arrantzaleei gertatzen zaiena jNegu guztia antxobearen zai ta... urak otz daudelako edo Frantziako uretan daudelako... ziortuak direlako edo... abar, da... gure arrantzaleak Atunetari begira jarri bear! Tamalgarrria diñogu berriz ere, baiña egia; zenbat diru atara dute batez beste arrantzaleok; ze laguntasun izan dute antxobetako partillarekin? Ega-motza ta luzea datozenetan ere zeozertxo izango da, masixa Fran-tzian egin bearra edo alako tanke-rako istillu bat.

Urtea joan eta urtea etorri, ta arrantzalearen bizimodua berdiña, edo ohea ez beintzat; beti itxaro-penean, beti obeto izatekotan. Zenbat arte orretara? Au da gure gal-dera; au da guk argi ta garbi azal-zea nai deguna: Itsas-gizonak eu-ren mailan jartzea.

LAU-BOST illabete egiten dute gure kaiak, itsas-ontziz beterik; azaroan leengoetatik, eta arik eta San Joseren eguna inguratu arte. Garai ortan, Arrantzaleok euren itsas-ontzietara ia inguratu ere ez dira egiten; ez dute exertxo ere egiteko; liortarren esanex, alper-kerian betetzen dituzte neguko il oiek; ordea guk, liortara izanarren esan genezake ori ez dala orrela; beñipeñ, guk ezagutzen DITUGUN ARRANTZALEAK; badakigu noski lan egiteko gertu izaten dirala ta euren errian lantegi bat zegoa-nean asko ta asko joaten ziala orduak sartzer, «NEGUKO EGOE-RA TRISTEA» igarotzer; beste bat-zuk ordea Sagardo-lantegira, sagar-doak bonbiletan ipintzen; igeltsu-ruarekin pioi lanean eta abar... ori ez da alperkeria, alako lanik aur-kitzen ez duan arrantzalea, ordea an ikusiko degu «eizean» amarre-tarako edo afarirako arraiñ naian. Alferkerian egoten dirala ta, Zenk emon ditu pauso batzuk egoera ori bukatzeko? Ardantegieta jar-dun, da benetako orduan zer?

Ardantegieta joaten dirala bai, ta. Zen egin aintbeste egunetan eta aintbeste orduetan? Eta guk liortarrok, oporrek daukaguzenetan edo atzaparra zauriturik kalean ziar asperturik, ze jokabide artzen de-gu? jArdantegia ta bestiengaitik esan!

jNEGUKO EGOERA AU! osatzeko, ez ete dago biderik? milla ta milla gizonen zalantza degu; milla ta milla sendiren problematika, orain esatendan legez; ez ote dau me-rezi auzi onentzat bide billa eki-terik? Gure ustez, Kofradiak, Erri, Diputazio, Estadu edo abar... Gi-zarte arazoan dabilten gizon jator oiek dira zalantza oni begira jarri bear luketenak, auda Fagor, Caja Popular eta oiek, ainbat eredu laga dituzten etxe bikaiñ oiek.

Ez liteke asmatu «Articulos de temporada» deritza tresna batzuk egiten ipini gizon oiek? Iruditzen zaigu, alako gauzaren batzuk ba-dirala Balentzia aldean, jostaillu edo zeozer. Lasaitasun aundia izan-go litzake. 30.000 edo 40.000, laur-leko batuko leukiez garai ortan; a ze pozgarria. Ez bada bide bat aukeratzan ordea, NEGUKO EGOE-RA, geroago ta tamalgarragoa izan-go da.

ARANBERRIA

Españako ekonomia larri EUropa eta GAZTERIA

Kontradizioen ondorenak

Bolsa, ondo jotzeko zorian ibili dala, edo Ekonomia bera larri-aldi batean arkitzen dala eta abar, aspaldi hontan sarri-zamar entzun ohi izan diran esakerak dituzu. Esatera hoiak adierazten dutena gezurra danik ezin esan ditek, baina ageriko gertaera berak, ilunpetan arkitzen diran indarren ondoreak diralarik, sakonago jo beharrean aurkitzen gaituzu.

Gauza bat dago argi eta hontaz Gobernuak ere zerbait ba daki, alegia, lanteginagusiak, beren patrikak dirua ukitzen ez duzun bitartean, nehor baino lasaitasun handiagoan bizi direla. Ba dira hilabete batzuek, «salerosketa-balanzearen» ikaragarriko galera sortarazten duan eskaeratik datorren inflazio gogorra mozteko neurriak hartu ziranetik. Hala ere sendagai bezala egokitu ziren neurriak ez dute nahi izan bezain ondore ongarriak ekarri. Beraz, bi jokaera desberdin agertu ziran: Estatuaren gerri-estutzea batetik eta lanteginagusiaren jokaera alai bestetik.

Horretaz gainera, Bolsan zegoen espekulazio giroa ez zala txantxetako esango duzu. Bai, hala zan: «inbersioetako» ondoak oso garesti pagatzen ziran ta era honetara herri zeheak aurreratutako diruaren bidez lantegietako «aktiboak» aberasten zijoazten. Gauzak zeuden bezala egonda, nagusien itzaropena zimurrik gabekoa zan, aurretik baitzekiten zein erraz lortu zitezkeen beren emprestio ta kapitalaren handiagotzeko behar zituzten diruak. Hain erraz bildutako diru horrek, inbersio berrien bidez ekonomia bizitza azkartzen zuan.

Jakina, bide horretatik, Gobernuaren neurri haiek ezin zezaketen zegoen ondoren ekarri ahal. Halaber, Gobernuaren berehala hasi zitzaigun lantegi nagusien diruak eta Banko etxeetako papera ta arrixkua mugatzen. Bat-batean lantegietako inbersio berriak ordaintzeko dirua eskasten hasi zan. Gauzak hala zeudela, «inbersioetako» ondoetan» jartzen zana, zurikeriz Banko-erretaketako lehiatle-etan epe laburrerako paper-komertzialen bidez lortutako diruarekin zeterrela agertu zan. Bankoak diru zabaltzeari mugak ipini orduko, «inbersioetako» ondoetan» parte zuten guztiek partizipazioei zegoki diru bera eskuratu nahi izan zuten. Orduan, Bolsako giroak bi indarren ondoren elkaturik jasan behar izan ditu: batetik, Wall Street-eko berriak kotizazioen jertitze bat dakarki ta bestetik, «inbersioetako» ondoetan» parte zeukaten baloreak Bolsan saltzen hasi

ordurako kotizazioen jertitze handiagoa zekarren.

Bolsan irtenbiderik ez zan ikusten eta eskerrak «Banco de España» han zegoela, sozial-politiko ondore larriak etorri ez zitezen laguntzeko. «Banco de España»-k okerrera baztertu nahian, «inbersioetako» ondoetako» erabili zan paper komertziala bereganatuaz, dirua erruz ugartzeko ateak ireki zituan. Hala bada, Bolsaren hutsegite hark ekarriko zuen ondorengo kezka larri hura, «Banco de España»-ren bidez uxatu zan.

Bolsan zegoen espekulazioa etzan txantxetako

Malkarretik behera erorita txikitzeiko arriskuan zegoen xistima «Banco de España»-k termometroa Bolsa duzute. Beraz, Gobernuak zaindu behar du temperatura aldaketak xistima lehertzeko hainakoak izan ez ditzeten.

Gauza guzti hauetatik ondoren bat atera beharko dugu. Espainiako ekonomia beste larialdi batean sartu dala, stop baten aurrean gelditu dala ta, batez ere, inbersio berriak moztu dirala esatea, adierazi ditekera gutxiene da. Baina hori ez da ustekabea gertatu, ez, Gobernuak ba daki zer jokatu darman, ta inbersioak galaraziaz inflazioa moztu ditekera edo ta azitzea geldituaz, inportazioak gutziagotzen dirala. Hori da, bestetik, Gobernuak billatzen duana: debaluazioaren bideetan abiatu beharra egon ez dedin, «salerosketa-balanzearen» galera ez handiagotzea. Debaluazioa beti bait da politika desegoki baten ondore eta herriaren pobretze baten agiria ta hauek agertzea Gobernuari ez zaio gustatzen.

Hitz batean, debaluazioa eragotzeko espekulazioaren aurkako neurrien bidez ekonomiaren azitzea beste garai baterako utzi da.

JOSEBA

«Europa, bat eta asko izatearen arazoa da».

Gonzague de Reynold

1870-ean, Vitor Hugok, frantsez idazlari famatu arek, arbola bat aldatu zuen bere etxeko baratzen eta «Europako Estatu Batuak» izenez bataiatu. Ez dakit baiñan askotan pentsatu izan det ea ez ote zuen aldatuko zuaitz ura, gure artean, Pasaian, egon zanean ikusi ondoren Gernikakoa eta onekin oroituaz.

Dana dala, eun urte pasa da eta zuaitzaren ametsa kimutzen asi da. Europako Elkartasuna egitzen eta sendotzen ari da. Seiren arteko Europa edo Elkarrekilako Merkatura, Amarren arteko Europari toki egitekotan dabil. Beren barruko mugak autsi ondoren eta kanporako mugak bateratu geroztik, beste zenbait eragozpen gainditzeko aalegietan ari zaizkigu ekonomi eta politika elkartasun jator batera irixi arte.

Euskal Erriak, «kondairaren kako-makoz» (Hegelen esanean) bitan zatitutako gure erri onek, eskubide osoz bere lekua egin bear du European. ESKUALDE jator dan ezkerro. Akatsak, ugariak eta audiak ditu Europa neokapitalista onek. Baiñan ezin gaitzek besoak tolestaturik gelditu. Guzia irixi edo ezer ez egin (utsa eta infinitua): irteerarik ez duan bide—gurutzea deritzagu. «Illunpetak» madarikatu baiño askoz ohea da kandelatxo bat piztutzea» txinotarrek diote.

Eta arazoaren garrantziagaitik ain zuzen, bearrezkoa deritzagu gazteriak zer dion jakitea Europako Elkarteari buruz. Mihigan-eko Unibersidadean irakasle dan R. Inglehart-ek egin berri duen enkueta batean, Europako Elkartearen alde dauden gazteak askoz ugariagoak dirala beren gurasoak baiño, garbi nabarmendu dan gauza izan da.

«Gazteria, irugarren estatu berria».

ko Erreboluzioan irugarren estatu ezagutua, bera izan zalako iraultza egillea. Gerta ditek gaur egun, gazteria izatea erreboluzio berri baten egille. Au zan izan ere, Maizteko gertakizunen barneko tesisa.

Liburu onetan, Frantziako Erreboluzioan. Sieges-ek bezala, onela galdegiten du:

«ZER da gazteria egungo European?»

EZERREZ

«ZER izan nai du?»

GUZIA

Ba ez; gazteriak ez du guzia izan nai. Baiñan «Seiren arteko Europak» gaurko dituen 27 milloi gazteak duten iritzia au da: estadistika egiterakoan bakarrik oartzen dirala eurretaz. Ortik sortua da beren aserrea eta «kontestazioa».

Oraingoan orde, Europa Elkar-

iraunkorra» agindu ere bai. Eta guziek parte artu dezaten elkar-izketa batzuek antolatu ditu Europako gazte guzientzat. Bruxelasein egingo dira, datorren illaren 12, 13 eta 14-ean.

Elkar-izketa oiek bear bezela gertututzeko, egiñak dituzte nazio bakoitzean beren iritzi trukatzek: Utreht-en (Holanda) epaillaren 7 eta 8-an. Wiesbaden-en (Alemania), 20 eta 21-ean. Florenzia (Italia), apirillaren 5, 6 eta 7-an. Dourdan-en (Frantzia), 11 eta 12-an. Namur-en (Beljika) 18 eta 19-an. eta Luxemburgon, apirillaren 25-ean.

—oO—

Dourdan-en izan diran elkarriketa oietan, frantsez gazteriak 50 mugimendu bildu dira. Ia-ia, politika, sindikatu eta edukazioarako

SEMEEN ETA GURASOEN IRITZIAK EUROPA ALKARTUA —RI BURUZ

	ALEMANIAN		FRANTZIAN		INGLATERRAN	
	Gazteak	Gurasoak	Gazteak	Gurasoak	Gazteak	Gurasoak
Aldeko	92	71	83	65	76	31
Erantzunik gabe	5	21	15	26	10	22
Aurkako	3	8	2	9	15	48

Michigan-go Unibersidadean irakasle dan Ronald Inglehart irakasleak egin zuan enkueta 1968-ko uztaillean eta 1969-ko apirillean. (30 Jours d'Europe)

Alemaniko gazteetatik: % 92. Frantziako gazteetatik: % 83. Eta Ingleterako gazteetatik: % 76 alde atera dira. Gurasoen artean berri, aurrekoen arabera, % 71 - % 65 - eta % 31 izan dira alde atera diranak. (Ikus AGIRIA).

—oO—

Frantziako maiatz artan gertatutako erantzunik gabe, «Gazteria, irugarren estatu berria» liburuxka argitaratu zan. Titulua bera da esangura aundikoa. Burgesia izan zan Frantzia-

teko Batzordeak dei egin die Europako gazteei beren iritziak eta ekintza-bideak agertu ditzaten, guzior egifalak elkartzeko asmoz. Dei au, joan zan abenduaren 2-an, La Hayan egin zan Batzarretik datorkigu. «Egin dezagun amets agintean», esan zuten gazteek Maizteko jardun aietan. Eta ona emen Batzordearen agirian irakurtzen dan erantzuna: «EUROPA SORTZEKO ETA AZTEKO EKINTZAK EGIZKOA KIZANGO DIRA, GAZTERIA-REKIN BATEAN EGIÑAK BADIRA».

«Europa Elkarteko Batzordeak bidea ireki du. «Gazteriarren» Biltzar

gazteriak dituen mugimendu danak. An ziran sindikatu lanean ari diran talde indartsuenak: C.G.T., C.F.D.T., F.O., C.N.J.A., eta abar.

Politiku eta sindikatu taldeetakoak eziketarako taldeekin elkarrean naiko buru auste sortuko zala uste zan; baiñan atera diran konklusioak garrantzi aundikoak dira, gazteriak dituen iritzien agergarri diran ezkerro:

- Sortaldeko eta Sartaldeko politiku eta ekonomi sistemak dituzten egitura burokratikoak gaitzestea.
- Neo-kapitalismoaren ekonomi sistema auzitan jartzea.
- Planifikazio eginkor bat, demokrazianeta dezentralizazioan oinarritutakoa.
- Europako erritar guziak aukeratuako parlamentu baten kontrolpean jardungo dan, Elkarteko Erri Agintaritza bat sortzea.
- Irugarren mundukoeri laguntzea.

—oO—

Europako gazteria, bere buruaren jabe egin da eta parte artu nai du. Ori bistan dago. Gazteriarrekin batean sortuko dan Europak, egokiago erantzungo die etorriko diran jenerazio berriei. Egin diran iritzi-emateak, ugariak eta onak izan dira. Guzi au burutuko aal da «Europako Gazteriarren Batzarra» sortuaz!

JOXE ARTOLA

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

1.896

1.969

GIPIZKOA-KO PROBINTZI ERATETXEA
(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru barretan gure
«PRESTAMEN SERBITZARITZA» (Servicio de Préstamos)
balia zaitez

Zure Arrantz-Ontzia erosteko edo obetzeko
Zure baserrira erosteko edo obetzeko
Abera —azienda— erosteko edo obetzeko
Baratzeko frutuak obetzeko
Jakindean jarri zaitez Donostia'ko gure
12 ofizinetan eta Probintziako 63 sukursaletan

EUSKAL IDAZLE ELKARTEAREN BILERA

Elkarte hau lanean, aspaldidanik ari da. Lehenbiziko bilera Baionan egin zen. Gazte talde bat bildu zen, nola edo hala euskeraren batasuna egi nahi biziz. Elkarren artean aurki zitezkean iritzi desberdinak go-ra-behera, denen gogozkoa hau zen: euskeraren batasuna iritsi.

Elkartekoen lehen urrats edo pau-soek, bide egin dute.

Maiatzaren lehen egunean, El-karteko idazleak eta hoen adiskide suharrak, Eibarren bildu ginan. 50-60 pertsona dena begi eta belarri. Goizeko hamar terdian hasi zen batzarra. Elkartearen sekretario To-rrealday jaunak hartu zuen hitza. Garbi esan zigun: euskeraren ba-tasuna nola iritsi eta hortarako zer egin, izango zela bileraren zere-gina.

Gerora, G. Aresti, P. Altuna eta X. Kintana, gorarik mintzatu zitzaiz-kigun euskeraren batasunaz, eus-kal aditaz batipat. Euskeraren ba-tasuna iritsi nahi hontan, euskal aditzaren baitan aurkituko dugula oztoporik handiena, dirudi. Oztopo eta guzti ordea, ahalegin osoak egin behar ditugu, gaurregun malkar eta hegi dena halako batez ordeka eta zelai bilaka dedin. Hortarako, bi ber-bo konjugazio diferent erakutsiko zaizkigu. Nork bere gustokoa au-keraz dezake, oraingo bederen, bai-na heldu den urtean edo, L. Mi-txelena jaunak aukeratu duenari jarraituko gataizkio.

«Batasunaren Kutxaz» asko hitze-gin zan. Zer da delako «Batasun Kutxa» hori? Laster, liburu bat ar-gitaratuko da. Liburu horretan hau emanen da: batasuna lortzeko be-harko gurek deklazioa, aditza-ren konjugazio osoa, ortografiaren erregelak, sei mila hitzetako hiz-tegi bat eta habar. Liburu hortatik jakinen dugu, zein hitz aukera zein bazter, zein berbo flesio erabil zein ez, eta beste hanitz gauza. Liburu horri «Batasunaren Kutxa» deri-tza, hori da guzia.

Hontaz guziaz hitzegin ondoren, Elkartekoe eta hoen adiskideek euskeraren batasuna iristeko eman-go diran gramatika-legeak beteko ditugula, zin egin guden. Zina, ez ahoz, firmaz egin zen. Oraingo, «Batasunaren Kutxa» azalduko di-ran legeei jarraituko gataizkie, eta gero batean, L. Mitxelena jaunak hitzegin dezanean, honek proposa-tuko dituen legeei.

Eztabaida bat edo beste goiti-be-heiti, amorio handiz hitzegin zuten egin zuten guztiek. Izan ere, gauza bat zuten gogoan bildu ziran gu-ziek: euskera, hots euskeraren ba-tasuna. Hil ala bizi, beharrezkoa bait da lehen-bait-lehen egin de-zagun.

Gauza bat miragarria: bildu zira-netatik gehienak, jende gaztea zan. Gizon heldurik ere ikusi guden. Ez bait da batere gutxiesteko!

HAN ZEN BATEK

ONDO BADABILL
Otsein DA

Zer-ote-da anti-euskera?

ZERUKO ARGIA'ren 364'gn. zenbakian Xabier Kintanak artikulu polit bat zabaldu zigun, Mokoroa aitaren alde, aita goralgarri orren izena eman gabe. Artikulu aren azkenengo lerroetan, nik asko be asko maita ditudan adizkera bi onek zekarzian: «ba'leutate» eta «lemoiote». Ederki. Ez det uste erriak adizkera orreik erabiltzen dituanik, baiña euskal-gramatika-arauz zuzen eta ongi daude. Irakastoletan era orrek irakatsiak ba'lira laster eus-kera osoa ulertuko genuke. L ori dala-ta urte askotxu dirala, eztabaidak izan ziran Bizkai-aldean; gaur H dala-ta darabilzkigun antzera. Guk eusko-tarrok zoritxarrez gai txikiei garrantzi ematen diegu.

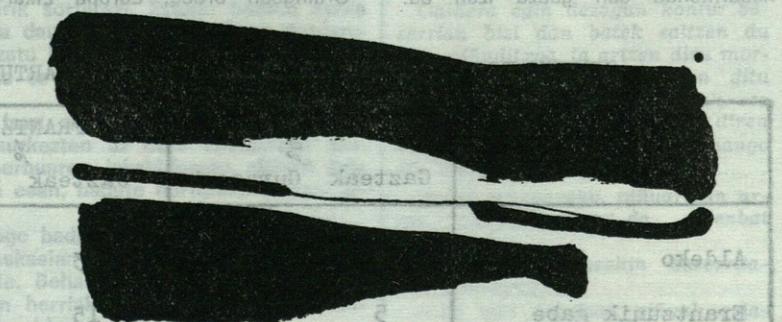
Orretaz dana dala, nik Xabier Kintanaren bide batzuk, nai ta maita ez ditudalata-be, oarez jarraitzen ditut eta dalegiñak egiten ditut berai alde onetik begiratzeko. Adibidez emen daukat oindiño berridatzita, nik bere ZERGATIK itaunai emondako erantzuna. Erantzun ori ez zuten Zeruko Argian argitaratu Orregaitik-edo eskuak burura eraman ditut Kintana jau-nak Gereño jaunari esan diona irakurri dedanian: «...Euskaltzale Bazkuna baiña liburu honekin anti-euskera bat erabiltzen duen ezker...». Anti-eus-kera Euskaltzale Bazkunaren euskera? Anti-euskera Sabin Arana-Goiri'ta-rraren euskera? Anti-euskera Arriandiaga'tar Imanol'en euskera? Anti-eus-kera Enbeitak eta Lauaxetak, Zabala-Arana eta Kirikiñok, Euzkaldun barri zaar biok eta beste amaika idazlek EUSKEREAN zerabiltzen edo lerabilen euskerea? Isilik egon zaitez, mesedez.

Iribiagako Alexek Gereño jaunari esan zion, berak zebiltzan era batzuk ez zirala euskera, baiña ez zion esan ANTI-EUSKERA ziranik.

Sagartazu'tar Josebak egoki idatzi zuen ZERUKO ARGIA'ren 361'gn. zenbakian: «Euskera itsas-erdiko ontzia dirudi, itsasontzia urez inguratuta... euskerea... etsaiez». ...gure erria negarrez arkitzen degu, aspaldian bere bio-tzean negu otzaren izotza nabaitzen bait-du. ...Saiatu gaitzen euskalerriari udaberri eder bat eskeintzen».

URRUTIA'TAR GOTZON, M. B. S.

BERRIAK

ORFF ERESKINTZA IKASGUA

«Amigos del Pais»koak, aurtengo prestatzen ari dan leenbiziko Ikas-gua, «Orff» ereskitzarena da. Eza-guna da Carl Orff'en izena, musi-kalarien artean. Gizon arek, izan ere, musika-irakaspenerako bide ber-ria asmatu zuan. Irakasbide ori as-ko zabaldu da arrezkero, batez ere, aurrei erakusteko. Salzbουργon ain zuzen ere, onelako «Orff-ikastetxea degu orain.

Carl Orff'ek, bere metodo au-sol-feoa ikasteko erabiltzen danetik oso bestelakoa, erri bakoitzeko ere-si ta ereskin edo instrumentu bere-zien irakaskintzarako eskeintzen du, batipat. Gure erria onen musika-za-

le ta eresiz aberatsa dalarik, «Orff»-en sistema orren premian arkitzen da, noski.

Bere asmoa aurrera eramanaz, «Amigos del Pais»koak, datorren uztailleko 17'tik 27'ra, Ikas-aldi bat gertatu du, gure artean ikasbide ori ezagutarazteko.

Ikas-aldi oiek, egunean sei ordu-takoak, Azpeitian, Itsastiren Jaure-gian eskeiñiko ditu Lekunberri'tar Karmen andereñoak. Au, Salzburgo-ko Ikastetxean gaitua da ta Bilbon Irakasleen Etxean erakusten ari da orain.

Musika-zaleentzat berri pozgarria auxe.

EUSKAL ASTEA

Maiatzaren 17'garrenean, Ondarra-biko eliza nagusiko Abesbatzak, Jo-se Olaizola zanaren oroimenez, saio entzungarria eskeiñi zuan.

Ondarrabiak zerbait zor zion Olai-zola musikalariai Sarri egon oi bai-tzan erri polit aretan, eta gogoan bait-degu guziok, nola Joxe zanak eman zigun alako abesti zoraga-rria, Guadalupeko Amari eskeiñia. Guziok entzun izan degu ain go-zoa dan «Agur Izar Eder» izeneko abestia.

Benetan pozik jakin det berri au, ain merezia baitzuan Olaizolak omen-jai ori. Ernanitik ere jakin de-gunez, aste beteko omen-saioak es-keiñiko zaizkio musikalariai iaioari. Egun oietan (ekaiñeko 15'tik 19'ra bitartean), itzaldi entzungarri ba-tzuek eskeiñiko dizkigute, Kondai-ra ta euskal-oituraz, euskal-antzer-kiei buruz, eta gure dantzei buruz emanak.

19 URTEKO IDAZLE IAIOA

Otazu'tar Alfontxok «Hacendistas Navarros de Indias» izeneko libu-rua eskeiñi digu.

Itzaurrea, Caro Baroja idazle so-natuak egin dio.

Mutilla, Donostian jaioa ta Bilbon bizi dana. Orain, Otazu gaztea, Le-ge Ikasgoko laugarren urtea ikas-ten ari da Nafarroako Unibersida-dean. Kondaira du bere ikasgai mai-teena; batez ere, Euskalerriko Kon-daira.

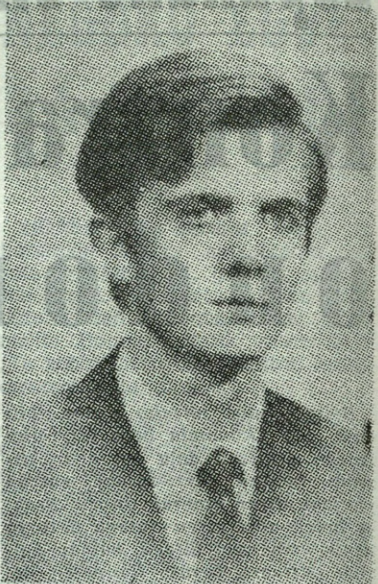
Ta ez da lotan gelditu. Oraingo, liburu jakingarri bat eskeiñi digu bere urteetarako ain goiz. Ikusi degu, ta gure galderak izan dute aren erantzuna:

—¿...?

—Betikoa izan det gai auetarako azkure ta irrika bizia —esan digu—. Nere gurasoek, Lesakan etxe jato-rra dute. An oitu nintzan Erdi-Aro-ko paper zaarrei usai egiten. Zer egingo ta oraintxe urte bi, XVII'gar-ren eta XVIII garren gizalditako indiano batzuen kontuak arrotzeko asmoa artu nuan. An neuzkan Baz-tango jaun batzuek Ameriketara joan da berriro Nafarroa itzuli zi-ranean, beren jaiotetxeak edertzen saiatu ziranak. Aiek ederki jakatu. Ameriketan egin zituzten altxorrak, beren jaiotetxeak obetzen erre zi-tuzten. Gaur, zoritxarrez, etxe oiek gainbeeraka dijoaz.

—¿...?

—1968'garren urtean asi nintzan paper zaarren autsak arrotzen. Gi-zon aiek merezi zuten, beren erri-tarren esker ona. Gaur ez bezela, beren bizi guziko irabaziak jaiote-rrian eraldi zituzten. Aiek mutillak! Kanpo-aizeak etzitian galdu beren errirako. Emengo oroitza bizirik gor-de zuten Ameriketako ordeka ta

Alfonso Otazu

lur urrutietan. Baztandar oien ize-nak gorapaitzea, lege oneko lana zan. Eta ala sortu det liburu au, XVII ta XVIII'garren gizaldiko ele zaar eta papalak garbituaz eta ar-gitara atereaz.

—Ortarako, Madrilgo ta Nafarroa-ko liburutegietan azter-lana egin bear izan det. Heredia Espinola'ko Kondearen eta Iruritako Dorre-etxe-ko liburutegietan ere ibilli izan naiz, urte aietako xeetasunak argirutzen.

Utzi diogu itzegiten... Lan orre-tan, Caro Baroja idazlea izan du la-gun. Berau ere, beste liburu bat sortzen ari baitzan. Onen liburuak gai bera aztertzen zuan eta izenez «La hora navarra del siglo XVIII» emana zion Caro jaunak bere libu-ruari. Ederki batu dira, beraz, bien liburuak. aia dedilla geroko urteetan ere idazle gaztea.

E. N.

BONBOITEGIA

BEZUZAK

Lor

IGANDE TA JAIEGUNETAN IRIKIA

DONOSTIA

Hnos. Iturrino, 22
Urrutizkifia: 194 15

ERLOJU TA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Vergara, 11 - Urrut. 17751 - Etxekoa: 22700 - DONOSTIA

JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

MARC CHAGALL-I OMENALDIA PARISEN

Kolorezko ohar bat: Chagall. Parisen Grand Palais-ek berreunen-bat margo, gouache, antzerki maketa, horma apainketa, tapiz, leiartza, eta azkenik jendeak gutxiago ezagunak dituen bustigintza eta eskultur-lanak hartu ditu.

Chagall 1887-en Vitebsk-en jaio zen eta aurreneko urteetatik «ghettoan» bizi beharrak zautzutu zuen. Marc-ek anaia bat eta zortzi arreba zituen. Bere aitak sardintzarrak saltzen zituen eta amak janari dendan zuen. Neuch bere osaba ilemoz-taile zen, beste batek abereak eramanez ekartzen zituen gurdiska batetan.

«Hiri gainetik» (1918-ko oleoa)

«Oillarra» (1945-ko oleoa)

Eta hirugarren batek violina jotzen zuen. Arte klase batzuek hartu ondoren, San Petersburgora joan zen. Handik berehala Baks aurkitu zuen. Berebiziko aurkikundeak izan zuen adiskide honena. Zer izan ote zen Chagall maixu hau aurkitu izan ez balu? Bere ametsai, bere irudimeneri ematera eta formatik margora igarotzera bultzatu bait-zuen. Bere bizitzaren lehen haro hontan, bere lan guzian behin-da-berriro azalduko diren gaiak azalduak ziren: jaiotza, ezkontza, heriotza. Bere emazte gazte Bella, haren kuadro gehienetan egongo da.

1910-ean Parisa dator. Berehala hasi zituen Cendras eta Apollinari margolariekin harremanak; hauek «surrealista» zeritzaten Chagall-en oihalei. Gran Palais-eko azalketak 1910-1915 urteetako obrarik ederrenak hartu ditu. Hauen artean sortadako kutsuak ikusten zaizki, fauvist-margoak, Van Gogh-en igidurak, Picassoren islak, kubismoaren gortasuna.

1935 ezkerro, Alemanian bere herrikideek jasan behar izan zuten erasoak sumindurik, eta munduko gudarearen beldurrez, Chagall goibel eta pesimista bihurtzen da. Orduan hasten du «Gurutzezikatze», «Exodo» saila. Kuadro hauen gaiak?

Rusiako ordeak, nekazariak, uza, abereak.

1944-ean Bella, New York-en hil egiten zaio. Hau dala ta «bere inguruan» deritzan obra bukatzen du. Hauxe dugu bere bizitzako laguna oroitzen zuten egin zuen bere gai guzian bilduma eta sintesia.

Bere karreran, 1950 dugu haro berri baten hasiera. Buztingintzaren teknikari heltzen dio, bai eta eskulturari ere. Metz-eko katedraleko biblik-gaiak margotzen ditu. Margo oriz, eta urdin edo more-gamaz.

1967-an Louvre museoa «bibliaren mezua» izeneko obra aurkeztzen

du; obra hau Chagallek Frantziako estatuari emana zion. Batasun bat egiteko asmatuak dira emaitza hau osatzen duten hamazazpi margok eta hogeitaz hemezortzi gouache-k.

Bere pentsamentutik bere oroitzen penetatik, bere judu-elkartearen bizitzatik ez da inoiz bereizia egon Biblia. Franz Meyer bere suhia, margolari honi buruz idatzi duen lanean, honela dio: «Txikitandik Biblia oso berea zuen Chagallek. Aitahenen, erregeren, profeten kondaira ez zuen guziz antzinako eta urruneko zerbait, baizik, alderantziz, bere mundukoak zitzaizkion, eguneroko bizitzan bertan zirenak. Abraham eta Jakob, Moyses eta Dabid bere aitona Lyozno eta bere osabak bezain bertakoak zituen...»

Omenaldi hontako aretoetan barrera, Chagall izakera berezikoa agertzen zaigu Bi mito agertzen dira bere obran: Diasporako judais-moa eta betiko maitaleen ezkon-amoriora. Bella izan zuen artista honek bere ardatza. Andre Salon-ek «judu elkartearen katigua» esaten dio, bainan ez dio iopu, katigu bat. Bere emaztea eskutatik zuela mundu hori eraman du berekin

Oroipenak, ametsak, errealtatearen antzaldaketak dira mundu hortan, erabat berria dugun Chagallen mundu hortan, bihotzaren eta irudimenaren legez sortua.

Poesia alderdi indartzean, pertsonak eta gauzak aidean bezela, itxuraz ordenik gabe bilduak agertzen dizkigu, bainan berez oroitzen sentimenduak eta egiak batasun bat ematen die.

Kubismoaren duen zaletasunagatik oroipenak aldi berean margotzen ditu, irudiak bat bestearen gainean ematen ditu. Chagallek ez ditu ematen errealtate zatiak logikaren legetan baizik poesiaren legeak betetzen dituen kaleidoskopio harrigarri batean.

Izan ere, Chagall poeta bait da, eta honen inspirazioa gure mende hontako garbientakoa, sotilnetakoa dugu. Chagall artista haundi bat dugu eta judutar zintzo bat. ntzuteko belarriak dituenak entzun beza.

EDORTA KORTALDI

GURE EDERTILARIAK

Remigio Mendiburu eskultorea

«Argizu gure erria ikusi dezan baigerala»

Laminak eta maitagarriak badute Bidasoan aipamen. Armariak erakusten dute maitagarri orien lilluraz-ko txistu negartia; maiteminduen itsas-ertzeko aiotza Ta Ondarribi paregabeak beraganatu ditu, aiotzi ta adiskidetu gaur-eguneko ertilar, euskeldun ertilar, bikainenak. Esku-arrika iritxiko giñake, etxerik-etxe Irun-Ondarribi barruan bizi diran eskultore ta margolariak nabari arazitzen. Gureak ditugu Albizu, Bie-nabe, Basterretxea, Gal (Mentxu), Graenea, Mendiburu, Montes aita-semeak. Sagartzazu, Sistiaga, Zumeta ta Oteiza aundia.

Bakoitzak banaka merezi luke gorazarre ta aipamen nere aldetik, nik, ordea, erritarra dudanez Mendiburu adiskidearekin ariko naiz gaur.

Orain dala gutxi, igande arratsalde batez...

Igande arratsaldeak

Leen laburrak

Orain luzeak...

denbora pasa nen billen, ta arresi barru, untza ta mazustaz inguratu-tako upeldegia moduko etxe-be barru batean, bere lan tokian topatu nuan, bere eskutik azken sortutako eskultura bati gozaldi ta begi laztanek ematen ari zala, Begiratze ezia. Bar-runza-iurrian sortzen dan so xamurra. Aitak seme jaio berriari aoxabalka, egiten dio beako maitasunez bete.

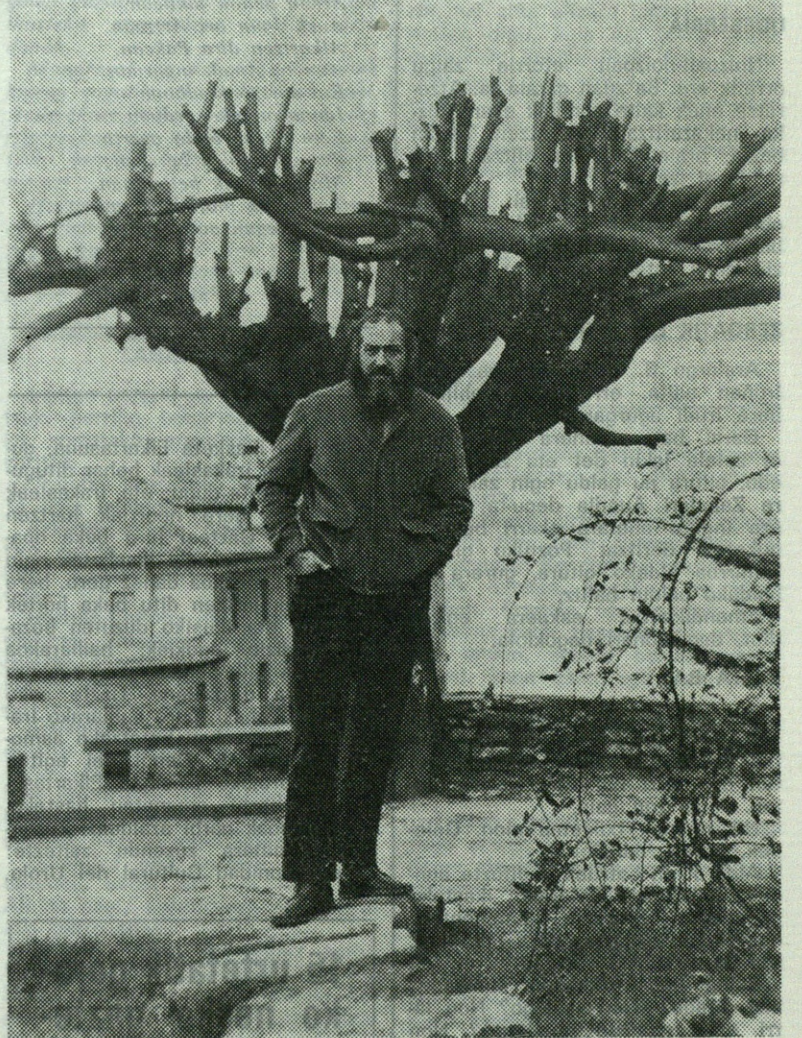
Giro artan, ni ere bere azken lanari urreratu ta arritu ta bezela gel-ditu nintzan. Atsegin zitzaidala, ta asko, bat-batean asi nintzaion. Zerbaiten zera, nik ezin zeratua zeukala. Izan ere onelako lanaren izkuntza norik ulertu? Kantari, mintzari ta karraxika batean ari den zerbeiti nola artu esan naia! Norbaiten barruko kezka, sei illabetetan landutako oiua, aldatz gora egiñaalean eraman-dako argintza, izerdi ta negar mal-koz bustitako izakia, nola zer dan jakin! Amatu arte ez omen da jakiten zer dan ama izatea. Mendiburu ta bere eskolakoak goitik dabiliz, naiz guk ez konpreni, aiek dakite; ta dakianak daki.

Itsaso muga urrutiago ikusi nai duanak, odeiak eta eguzki bera gordetzen duen oreioa ikusi nai duanak, igo bedi txaluparen erdiko agara. Zenbat eta gorago igo urrutiago ikusi-siko du. Gu beitik gabiltzanak ezin ikus. Orrek ez du esan nai gorago danak ikusten ez duanik.

Gagozkion ordea bere azken lanari. Esan dezadan aal dudan bezela nolakoa dan bere azken-eskultura.

Oariu aal zerate azpi beroarekin, nola xuspertzen dan landare xumea merintegian? Ba, buru-biotzean landu, berotu ta gozatutako asmoa mamitzen du Mendiburu eskultoreak. Tentza, zizela ta gubiaren bitartez eta mailua dantzatuaz arnas damaio bere egikerari. Ta, jakina bere eskutatik ateratzen dan lana erraieian sorturako zerbait da; gorputz eta atsa duen zerbait. Ulerkaitza, bai, baina sentikorra.

Oraingoan akazi zustrak, erro biurriak, zain gorrak erabilli ditu berebiziko txondar moduko zerbait egiteko. Izerdi tantarekin igurtzi ta

REMIGIO MENDIBURU

burutu du bere lana, benetako sendoa; izketan dakiana. Zustrak bat besteari lotu, tafuluarekin zulatu ta gai beraren ziriakin josi ta gogortu. Bai ote da puntapaiz obeagorik onelako lana iltzatzeko?

Era berriko lan egokia egin digu; gaurkoa ezik biarkoa ere bada. Ikusi nuanean liluratu gelditu nintzan. Imana altzairuarekin egiten zana banekian, ez nuan ordea, pentsatzen egur-meta batek onela erakarriko niñula. Egurrezko imana da nunbait Mendibururen lana.

Eguzkiak edo argiak zerbait jotzean itzala sortzen du, ta argia ta itzala dantza lotuan asten dira. Ederiak bi-biak bearezkoak ditu. Argiak kontrastea irten erazten du ta oskak nabarmetzen dira, ta dakusgunak alako bi balio ditu. Eta onelako lan batean, asmamena zorrotzuz espi-tuarentzat jaki bat ikus arazten du, ta atsa lasaitzen duen poz bat, on-tasun bat sumatzen du.

Zurarekin dabil gure ertilaria. Oraingoan egurrari bere kezka bat kantarazi dio. Durero ospatsuak esku-bi gurutzatuaz, berebiziko eta ain ezaguna dan «Otoitzean eskuak» marrazkatu zuen.

Mendiburuk ere gorputz eta ari-mak gurutzatu ditu, lotu ditu, josi ditu eta akazipurdia baliatuaz eta zeatz landuaz; zura-zurarekin bat egiñaz otoa dagin apartako txondar bat eraiki du.

Eta Uriziri itsasoko orru ta trumoi-en abotsarekin oiua egin nai dio ta biotzez eskatzen dio. «Argizu gure erria ikusi dezan baigerala».

FERNANDO ARTOLA «BORDARI»

1391'gn Ondarribin jaioa.
1958 Diputazioak leenbiziko saria.
AGERKETAK
1965.—Barcelonan, Gaurko-Eragina.
1966.—Madrident.
1966.—Bilbon. Museoa.
1966.—GAZTEIZen Museoa.
1966.—Venezia-Bienal.
1966.—March-Itaskundean. Lagun-tza.
1969.—Donostia.
1969.—Bilbon, Grises deritzan are-toan.
1971.—Madriderako gertutzen.
Garuko Edertia.

Baserriaren alde EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros Municipal de San Sebastián

Banen baneko azilyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira joan
etorriak

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donosti'ko txoko baten, bein ezagutzen dutenak zintzo dakite aruntz joaten. Nai dan aukera ba-dezu beti jaten bezela odaten, oberik ezin arki diteke merke ta endo ematen.

Fermín Calbetón, 4
DONOSTIA

EUSKAL ERRIETATIK

ikaztegieta

ILLBERRI

Degu gure adiskide on Joxe Mari Mendizabal Urretabizkaia, bere irurogei ta bigarren urtetan. Utsune aundia utzi du gure artean «Lizar-tza» baserriko etxeko jaunak.

Bere emazte Joxepa Inaxi Garmendia, seme eta senide tarteko guziak gure samiti agurrik biotze-koena ar bezate. G. B.

UDEBERRIA

Noizpait-noizpait etorria zaigu orratik ere. Ba zuan garaia ta. Atzeratze onek kalte aundiak ekarri dizka nekazaritzari. Berotzen baldin ba-du, oraindik ere elitzake beranduegi izango.

«Maiatzeko lorak» asi zaizkigu gure elizan. Beti ere elizkizun onek bazterrak poztu egiten ditu. Nai beziñ sarri jotetik ez degu askotan izan oi baiño.

ZERGATIK EZ ONERA?

Aralargo S. Migel agurtua degu. Iruñen asita, erriz-erri darabillkite bere irudi agurgarria.

Garai batean onera ere ekarri oi zutela jakin det eta zabarkeriz edo, oitura au galdut egin zala. Gure Zalndari Aundia degu-ta, berriz ere inguru auetara ekarri bear liguketela deritzat. Poztuko gifiñake Nafarroa aldeko oitura, gurera zabalduko baldin balitz.

Emendikantxe eskaera egiten diot, dagokionari dagokiola.

EZ TA BAI

Bat joan dan astean sortu zan Tolosa-ko perizaleen artean. Antxe nintzan. la nun obeto bizi izaten dan, erri txikietan ala aundietan. Auxe zan gaia.

Nik neonek txikietan nion. Geienek, berriz, aundietan.

Alderdi on batzuek badituzte aundiek, bai. Esate baterako: ikasteko jolaserako, erosteko komenentzia, opizio berri bat artzeko eta abar. Ala da.

Baiña nun azkatasun aundiagot bizi dirade? Non lasaia? Non larri eta estuasun gutxiagot? Non osasuntsuagot? Non patxara eta lagunarte eder eta maitetsuagot?

EULE

zumarraga

Sinismeneren oiñarri dan Igokunde egunean, guraso eta irakasle, epelean baturik, eunen bat, neskamutllek, ospatu dute beren leenengo

Jaunartzea, Apaiz nagusi (Bikario) jauna, Oparari, On Jose Mari apaiz argia, zuzendari. Bere jardun suitsuaz berotu ditu entzuleen biotzak! Ba goxoki mintzatu zaitzaigula gero! Ta nolako egia biribillak esan!

Antziñako Andre Mari taldeko txistulariek, alaitu dute jai eder au. Ama zaar Euskerak, izan du leku berezia.

Txuriz jantzi-ta gaur goizean Oingerutxoan antzera Daude aldare aurrean. Jainkoa Bera gorderik bertan Osiñ ixurtxo batean... Arritu denok jakitean, Auek Jaun ori Artzean Alkartzen dira Pakean. Aita ta Amak inguruan Eia aurtxoak alboan Jauna artzeko orduan... Ezin diteke ondo agertu Zer gerta oien barruan; Malko biziak betonduan, Taupadak biotz-barruan. ¡Euki egun au gogoan!

AZKARRAGA

azpeitia

Urolako ikasketa Elkartasuna, gure baillaran irakasleak behar ditugula, konturatuta dugu; eta, irakasleak lortzearen bere neurriak hartzen hasita da. Gazteei hiru beka opazten dizkie, irakasle ikasketak egin ditzaten. Legezkoa danez gero, bere kondizioak jartzen ditu beka horiek lortzeko, eta ikusiko duzuten bezala, kondizio egokiak: baillarakoa izatea, langille-semea, eta euskera ta erdera dakizkiana. Gazte asko izango da noski, gure baillarako irakasle hutsune hau betetzeko asmaten dabilzanak. Denoi dei egiten zaizue, Urolako ikasketa Elkartasunarekin hartu emanetan hasteko, zuan asmoak garbi azalduaz. Zuzenbide honetara zuzendu zaitzete: «Mancomunidad Cultural del Urola».

15 urtetatik gorako neska gazte-txoentzat

Donostiako residentzi batean, egun erdiko lana eta beste egun erdia ikasketaren bat egiteko aske izango diralarik, lauren bat neska gazteentzat lekua eskeintzen da. Jana ta oea lanaren truk emango zale.

Galdetu ZERUKO ARGIAN edo 17118 urrutizkiflean.

Avda. Ortiz de San Pelayo, n.º 7-bajo. Azpeitia».

Mondragoiko «Noche de promesas» sariketan, gure herriak ba zuan bere ordezkari bat: Xabier Saldias gaztea. Protesta-abestietan, bigarren eta abesti ezezagunetan, lehen izan zan. Orain jakin dugunez, dizka bat ateratzekotan dabil. Bat baino gehiago izan gera berri hauekin poztu geranok, abesti trebeak eta esan nahi aberasduak bait dira bereak. Berriz ere gazte hontaz hitzegiteko aitzakia izango dugula, uste dut.

ZUBI

deba

OMENALDIA

Apirillaren 26-an, urtero bezela, Karitas-ek eratuta, gure errian «Dia del Jubilado» deritzan eguna ospatu zan.

Entzun genduan abeslari bikainik! Denen artean, onenak «Unai» azpeitiar bikotea. Gaurko arazoak, eurak ondo moldatutako abestietan, ondo adierazi zizkuguten.

Baita «Danok-bat», Portugaleteko zortzikote ederra ere, antziñako abesti zaarrak erraztasun aundiaz danori gogorazten.

Jaialdiak, egurdiko meza, bertso eta guzti, Lubinak eskeiñitako salda gozoa eta azkenik bazkari bikaina eta alai bat, kasinon. Ondo merezia dute gure erritar emakume eta gizaseme jatorrek, au dana eta geiago. Eguraldiak ez lagundu arren, gure omenaldarrek ez zuten beren irriparra ezaipñetatik kendu egun guzian.

Olako jaiakin guziok gaude pozik eta eskerrak, beraz, eratzaille taldeari. Ea urte askotan alaitasun eder orrekin, elkarrekin ospatzen degun egun au.

IKASTAROAK EUSKERAZ

Debako Eziketako Elkartek eskari eginda, billera bat egin zan, gai au Euskaltzaindiaren ordezkari gure errian inguruetan antolatzen duten jaunekin.

Batzar ontan izateko era izan genduan eta an ziranak, izkuntza ta eziketa gai bezala arturik, ondo aritu zlrala ikusi genduen.

Egia esan, agertu ziran elburuak urbil zamar daudela esango genduke; naiz eta elkarizketa batetarako gai sakonak izan.

Aurrekoak bezala, maiatzaren 12-an asi dira ikastaroak euskera batuan, Euskaltzaindiak antolatuta, Debako Elkartea laguntzaille dala Ostolazaren eskolan.

Arrera ona euki duala esango genduke. Joan geran guziok ikusirik, bertan 30 laguntzatik gora biltzen bait gera. Badira taldean ama-alabak eta senar-emazteak, heuren eredu bikainaz euskaltzaleasuna jator adierazten.

Egun gutxi igaro da zerbait geiago esateko, baiño ea danon artean lortzen degun gure izkuntzarentzat giro egoki bat errian, badago bearra ta.

IDIAKEZ-TAR M.

arratia

MARGOLARIAK

Gau-langilleak, ontzak, mozolloak ala saguzarrak izan diran iñork ez-taki, azterren edo loratz billako izerdi ta buruasterik izan danik bere eztozu susmatu. Zein jaunaren seme izan ote doguz ba gizon-txo gauzaleak? Diranak dirala, etxe oneko semeak eta ondo aziak izan bear alako margo ta idazketa apaiñak gau balztean egiteko. Etxeetako orma ta ate, bideak eta berebillak, aurrean arrapatu eben guztia agertu zan zikinduta askorentzat kaltegarri izanik. Baiña oraingo ontan ezta izan bizkarretan azka egiterik. Dana isil eta guztia bakesu izan dogu oraingoan, eta leengoak (besteak) artutakoak artu ta... kitu. Non dogu zuzentasuna?

Au tamalgaria! Batzurenzak neurkiña (metro) luzea ta zabala dan arte, besteetaz laburra ta estua.

KREXEN

Arratiako barriak eztria izaten arrigarriak, baiño iñun jazoten ez-tiranak eta bost emen izaten dira. Zein gizonen buruak asmau leike agiñak, ortz zaarrak ateratzea napar

gorria errazago ta trabarik gabe edateko? Artabe'tar Krexen'ek ori egin deusku ba, ortzak atera gozoago edateko. Adiskide, baiña, zelan jan bear dok umetxu jaioberriaren ao bigun orregax?

ERROMILLO

Zein dogun Erromillo? 74 urte-tako agurtxo txairoa, makifia bat bizkaitar eta giputxen adiskide ta Z. Argia'ren arpededuna.

Ezkon-urre-ezteguak ospatuteko, beraren emazte dan M. Goenetxea'tar Anparotxoren ondoan, dei egiten deusku, egun garratzetan lagun izandako guztioi jan-edan apal eta anaikor bat egitera.

Goseandiaga ta Zorritokieta il ziran. Zigorguren, adiskideetan zaarrena, gogor eta txeratsu bizi da, baiña, nola ez-garen etorri betirako, elkartu gaitean Erromilloren inguru oni poza emoteko.

A. LANDAJUELA

galdakano

ERIOZAK

Maiatzaren erdi eldean, iru adiskide zintzo joan jakuz betiko gure artetik; illaren 14-gn. Olabarriko auzunen Uriarte'tar Jabier, berrogei ta amazapiz urtetako gizon langille zintzoa.

Il orren 17-gn. Pastor eta Garai'tar Gergori, gizon ezagun-ezaguna, irurogei ta bi urtetakoa.

Bai-ta 18-gn. il zan Bengoetxeko auzoan Jugo'tar Modeste, Lekue'tar Laurentzi-ren alarguna eta Lekue'tar Joseba euskaltzale jatorraren ama kutuna, larogei ta bi urtetakoa. Goian Begoz betiko bakean adiskide on orreek, eta, laguntzen deusegu atsekabeen euren sendikide guztiei.

JOLASETA BARRI BAT?

Gure erriko udal-gizonak eztagoz geldirik azken aldiko bi edo iru urteotan da, egi-egixa esateko erriak bear-bearrezko ebazan ainbat egintza egoki egin dabez baiña, zerbait geiago be bear zan da, orain jolaseta apaifi bat egiten asiko eite diran, antziñako eleiza zaar ospetsu Andra-Mari-ren inguruan aurkitzen dan zelaian zuru-murrua neukan da, egixa ba-zan ala ez jakiteko arazo ortan sartuta egoala uste geban zifekotzi battegana zuzendu giñan itaun batzuk egitera: —Entzun dodanez, adiskide, antziñatxu argitaldu gendubazen egitamuak (planos) jolaseta barria egiteko, laster asiko eta zaren egiten entzun dot, egixa ba-da, zenbat kiroltarako izango dira jolaseta ortan egingo diran kiroltokiak?

—Leenen, oraiñ arte aurkitzen dan ostikoketarako zelaia pizkat txukundu ta beren inguruan bira-biraka oiñezko lasterketakaantzera-ko azterketak bidea edo pista eta, urren pelotatokitxu bat, igeritegi (piscina) bi, bat umeentzat, zarpelota (baloncesto) jokututeko ta abar.

—Orretariko jolaseta bat egiteko dirutza andia bearko dalakoan gagoz, bai dauka orretarako beste diru gure erriko Udalak.

—Amaika edo amabi milloi lauerlekotatik gora izango dira jolastoki orreek egiteko bearko duguzanak; zati on bat ba-dugu eta, enparukua nondik edo andik aurkitu bearko da, ta lortuko dugulakoan gara.

Orretara izango aal da-ba, esan geuntsan, bear-bearrezkoa dugulako orreetariko kiroltoki edo jolaseta bat errian, gure gazteria ederra nagikeri bitartez lixunker ta oitura nazkagarrietan jausi ez daiten.

BASA-JAUN

baztan

BERTSOLARIAK

Erran bezala Maiatzaren 17 an bertsolari besta eder bat ospatu giñuen Elizondoko Antxitoneko trinketan. Euskal-Herriko lau eskualdetatik bertsolari bana ari izanak dira: Mattin lapurditarra, Lasarte nafarra, Azpillaga bizkaitarra, Gorrotxategi gipuzkoarra eta hoiñen artean gure herriko bertsolari Klemente. Jende aunitz bildu zen trinketeen bainan aunitzez gehiago bildu izanen zen eguraldi ederra egin izan balu, aro txarra beti etsai.

Bertsolariek beren doai miresgarria erakutsi zaukuten eta jendea loriatu gure koblarrien kantaldiekin, esku-zarta ta txalo beroekin beren bozkarioa agertu zuten.

Erabili zituzten gaiak ere aski politak izan gintuen eta denak gure artean eta gure herrietan gertatzen diren gauzetaz mintzo zirenak. Aita-Semearenak. Nagusi-Maix-tarrenak Neska-Mutilenak. Esneketari ta Pentsu saltzailearenak eta gehiago ere. Denak arras ongi aritu zitzaikigun, eztugu inor berexiko. Mattinen bertso jostakinak, Lasarteren bertso mamitsuak eta Gorrotxategi ta Azpillagaren bertso xarmantak eta atsegingarriak, denak ongi biziki ongi.

Egun gogoangarri hontaz denek oroitzapen eder bat izanen dugu. Zorionak bortsolariri eta gure eskerrik beroenak entzule guztiei.

BESTAK

Iruriteko herriak Salbatoreak ospatu du. Iruriteko bestak izaten dira Baztango lehenbiziko bestak eta beti erreliste aundia izaten dute. Jende aunitz biltzen da, ta Baztan ta Malda-Errekako gazteria guziak hemen izaten du urteko lehenbiziko bilgura. Urtero bezala Meza Nausi ederra, euskal-dantzak, bertze zenbait josteta eta naiko soinuak plazan.

Iruriteko bestak igaro zaizkigu eta orai Besta-Berri egunean Almandozkoak ditugu. Herri hontan ere ikusgarri ederrak antolatuak dituzte, aurtan aizkolariak ere ari beharrak dira, Astibia ta Latasa buruz-buru ikusiko ditugula. Bestak bake ta umore onarekin igaro daitzila.

M. IZETA

elgoibar

ZERUKO ARGIA 376-ZENBAKIA

ARTIKULURIK ONENAK:

«Arrupe Euskalerrian». Gu ere bildur giñan.

Bigarren artiku onena, Patxi Altunak bere lanaren bukaeran egindako oarrari, derizkiogu.

Herrietako berriemaielen artean Azpeitiko Zubi izan da aukeratua.

ESKERRIK ASKO

Xalbador-i Donostian jo-zitzaizkion txistuak eta bullak ontzat hartzen dituan batek, oharixo bat bidali digu, gure akatsak zuzentzeko asmoz. Guk uste dugu, asmo onez egina dala ta eskerrak eman nahi dizkiogu. Ez dakigunez nor dan, izenik gabe hartu dugunez gero, lerro hauen bidez **ESKERRIK ASKO** (Mataselloa, Donostiakoa zuen).

ARRATEKO EUSKAL SARIKETA

Aldazabel tar Peli-ren oroimenez, urteoro bezela, aurtan ere ospatu zan Euskal sariaketa garrantzitsua. Oso eguraldi kaxkarraz baina inoiz baino haur geiago ziran bertaratut ziranak. Guzira 70 haur inguru ziran parte hartu zutenak eta herri haue-tatik: Deba, Elgoibar Sorluze, Elgeta, Elorrio, Eibar, Durango, Markina eta Bilbokoak.

Lehenbiziko mailan, 11 tik 14 urtetakoetan honela geratu ziran:

- 1.—goa Asier Etxeberria, Elgoibarkoa.
- 2.—garren Josune Rotaetxe, Bilboko.
- 3.—garren Odile Kruzeta, Eibarkoa.

Bigarren mailan 7 taitik 10 urtetakoetan.

- 1.—goa Lurdes Peñalba, Elgoibarkoa.
- 2.—garren Xabier Basauri, Eibarkoa.
- 3.—garren Asier Laspiur, Eibarkoa.

Irugarren mailan-7 urtetatik beharakeotan.

- 1.—goa Ana Isabel Etxeberria, Elgoibarkoa, eta Andel Fuldain Ermukoa.
- 2.—garren Gotzon Etxeberria, Elgoibarkoa, eta Ainoa Etxeberria, Eibarkoa eta Roberto Alberdi, Eibarkoa.

Ezin ukatu, Elgoibartarrok pozik giñala haur hauek eman duten erakutsiaz. Igaz, hiru mailatan aurrera atereak Elgoibarkoak ziran eta aurtan ere berdin edo gehiago. Gure ustez, erakutsi honek zerbait esan

Ez adi larritu gizona, Urtain ere olaxe asi uan da!
(Caracas-ko «El Nacional» egunkarian agertutako marrazkia)

nahi du eta zorionak hauek osatzearekin zer ikusia dutenei.

TALDEKO MARISABEL'EK

mutriku

Erritar irakurle maiteok, Agur. Emen gaituzte zuekin «LAU» izenez eratu dan idazle batzorde berria, ZERUKO ARGIA'ren bidez, astetik-astera erriko berri guziak izan ditzazuten.

Ortarako irakurle guzien laguntza bear degu; zuak ere arduratu bear dezute euskerari indar-berria ematen. ¿Nola? Etxean, kalean, zabil-tzen leku guzietan euskeraz mintzatuaz, eta bere alde lan eginaz, au da gure asteroko ZERUKO ARGIA irakurri ta zabalduaz etxekoan artean.

Pengarrria bene-benetan guri gertatzen zaiguna, Euskera utzi eta erderaz ¡au lotsagarritasuna! Jarri gaitean pixkat pentsatzen ¿non daukagu guk zentzuna? ¿Non dago gure gizentasun ta gure euskalduntasuna?

JAKINTZA GAIK

Badira, bai, gure errian ardura-tsua, nekearen beldurrik gabe gure izkuntza, oitura on eta kultura-ren alde lanean gogor dabilzanak.

¡Jokabide bikaina! «GOIZEKO IZARRA» elkartearen izenean erazten dituzten ikasbide ta jaialdiak txalogarriak dira benetan. Bi dantzari talde, aundi ta txikiak; margolari sariketa gaztetxoentzat; euskal-alfabetatzea; antzez-lari talde bikaina; umetxoan bi ikastola ta abar... ¡Ori da lan egitea, ori!

Talde bakoitzaren eginkizunak gogoratzea luze izango litzake. Gaurkoz antzezleri taldeaz itzegingo degu.

Aspaldi ontan or dabilta gure antzezleri gazte-alaiak, jo ta ke, batetikbestera, erririk-erri, txalo ugari jasoaz, Toribio Alzagak euskera-tutako Pierre Loti'ren antzerki politarek, Mutrikun, Ondarru, Mondragon, Zarautz, Aramaiona, Elgoibar, Zumaia ta abar... Jarrai gogotik aurrera. Zorionak bertako zuzendari eta antzezleri guziei.

EUSKERARI BURUZ

Euskeraren alde iñoiz baiño lan geiago egiten dala esan genezake. Gaur ainbat euskerazko liburu, aldizkari, izparringi, euskalo-disko, euskal-abesti, euskal-liturji ta abar, ez degu iñoiz izan; baiñan alere jendearen artean, ez degu lan onetan bear litzaken alako arretarik arkitzen.

Badira, bai, euskera jasotzen benetan aalegintzen diran gizonak, baiña ez dute beren inguruan bear luteken laguntza aundirik eta berotasunik nabaitzen.

Euskaltzale bezela agertzen geran guziok, gureganatu bear ditugu aldizkari oiek guziak, eta lagundu erosi ta zabalduaz.

ARRANTZALEAK

Gure arrantzaleak antxua arazoan izan duten oporraldia igaro ondoren arrantzura atereak dira. Ondo ibilli eta asko arrapatu.

SOLDAUSKA

Burgos aldera soldauska betetze-ra joan zaigu Osinalde'tar Pedro, gaste jatorra. Ondo izan.

IL BERRIAK

Elizakoak artu ondoren irurogei-ta-amasei urterekin il zan Lizardi eta Ezaguirre'tar Austin arrantzale zintzoa.

Baita Agirrebengoa eta Basurko'tar M.ª Josefa ere larogei urterekin il zan. Sendi bioi gure samiti-agurra.

GAIXO

Donostiako gaixotegi batean gaixorik arkitzen da gure lagun jator Garagarza'tar Benedito, arrantzale bizkorra. Azkar sendatu.

Erdi-sendaturik kalean ikusi degu Selaya'tar Jenaro «axal» poztutzen gera.

Baita ere kalean agurtu degu gaixaldi baten ondoren Zubeldia'tar Pedro apaiz jaun agurgarria.

Elezgarai'tar Maurizio ere sendaturik ikusi degu.

JAIOZTA

Lizarzaburu'tar Joxe Luis eta Zubizarreta'tar Mirenek seme-eder bat izan dute Joxe Luis izena ezaririk. Zorionak.

EZKONTZA

Oraindik —orain ezkondu dira

Landa'tar Angeles debartar gazte Oñederra'tar Juan Luisekin. Zorionak.

Maiatzaren ogei-ta-amarrean ezkondu ziran Basurko'tar Adrian Urkiza'tar M.ª Doloresekin. Zorionak eta urte askotarako.

Deban ezkondu ziran Arrieta'tar Jose Antonio «Laranga-etxeberrikoa» Debako neska poltit-pollit batekin. Milla zorion.

Ezkondu ondoren, or zear ibilli eta gero, gure txokoan agurtu ditugu Arrieta'tar Antonio «LA VOZ DE ESPAÑA» ko idazlea eta bere emazte Bedaio'tar M.ª Luz.

Zorionsu izan zaitezela zuen bitzta berrian.

LAU

legazpi

ANTZERKIA

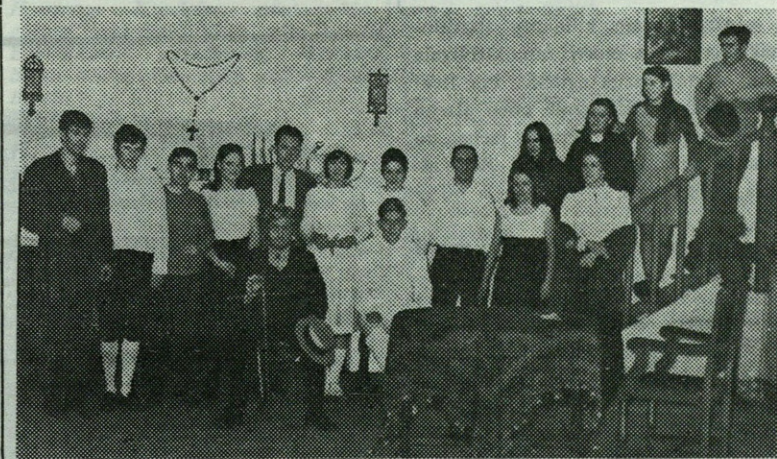
Igarotako Apirillean, izan ditugun kultur-egintza batzuen berri laburrak nai nituzke aitatu.

Erriko jai nagusiak tarte izan diralako, atzeratu xamarak izan arren, ...beren sustraia, eze, bai dute eginkizun aukerak.

Artzai-Onaren antziñ-ikasleak antolatutako: «ANTZERKI LAGUNAK» deritzan antzes-taldeak (Alejandro Casona)ren «La Casa de los 7 Balcones» izeneko, ¡erderazko! antzerkia, aurkeztu zuen. Bost saio eman zituzten errian. Talde au, berriro lanean ikusteko gogo bizia bai zegoen Legazpin.

Zalantzarik gabe, merezi duala uste dut talde onek arrera onez artzea. Talde osoak, bakoitza berean, ezin obeki lan egiten dute.

Baiña, badiu antzerki onek, irulau antzesle, bereziki lana egin eraztan dietenak. (Gaiñerakoei goresmenik ukatu gabe), aukerak dira

Legazpiko antzes-talde «ANTZERKI-LAGUNAK»

antzerkiari, gatz-eta-piper, ematen dien antzesle iaioak. Talde osoa gogotsu txalotuz eman zitoten bukera saio bakoitzari.

Orain, eskaritxo bat egingo nizuke...! berriro ezta-baidarik sortu ez dezagun!... Urrengo negu aldirako; Euskal-Antzerkiren bat, ez ote dezute gertatuko, gure izkuntza maite oni, AUPADA bat emanaz? Badakizute euskeraren alde lan egitea, euskaldun guztion zeregiña degula, ta, zer egokiago... euskal-antzerkia baiño... indartzen asia degun mintzo-giro au berotzeko?

Saia gaitzen gure izkuntza txukun da garbia, irakurri, idatzi ta antzesten, bakoitzak aal dugun eran.

ITZALDIA

Gipuzkoako Odol Emailleen Elkarteko, Leendakari Otazu jaunak, itzaldi garrantzitsu bat eman zigan, odol emailleak gizartean, gaurregun daukan garrantzia garbiro adieraziaz.

Berak zion, egunik-egun, odol aldatzeak ugarituz dijoazten mailan odol emailleak ere, era berean, ugaltzea eskatzen duala. Mota guztietako erruki egintzak txalogarri diran arren, il-zorion arkitzen dan lagun urkoa eriotzetik askatzeak, ez duala neurrik. Auxe degu, ain xuxen, gure odola eskeintzen degun bakoitzean egiten degun mesede goragarria.

Gipuzkoako Odol Emailleen elkartek badu, beste alderdi guztietakoak ez bezelako berezitasun bat. Bost milla bazkide inguru baditu, ta, ematen degun odol dana, utsaren truke eskeintzen degula, ordainik gabe... alegia... Ordainik gabe, ¡diot!... baiña, oker nabillela uste dut... Diruaren truke, nor ezdaki-

gun, anai-arrebaren beartasun osagarri izan geran atsegiñ ordaña, biotz barreneraño iristen dan atsegiñ sakona, neurri gabeko ordain onen jabe gera, odol eskeintza egiten degun bakoitzean. Diruaz ordaindu ezin ditekenez zorion atsegiña.

Badegu Legazpin, erri-aldeko bazkun onen elkarte ordezkaria. Uste dut, Legazpi baterako, axaleko sus-trietan degula oraindik, elkarte au.

Itz-aldiarekin batean, bazkide berritzea ere egin zan. Ogei-ta-zazpi bildu ziran azterketarako, odola emanaz. Udaaberriaren antzo, kimu berritzen dijoakigun elkarte au (erri-tar maiteok) indartu dezagun, batzuek odol laguntzaz, besteak diru laguntzaz, azaleko sustrai oiek, sendotuaz sakondu ditzan.

LIBURUAREN EGUNA

OARGIK babestuta, Apirillaren 23 an, Liburuaren Eguna ospatuaz, itz-aldi arduratsua eskeñi zigun, Linazasoro tar Iñaki idazle ospetsuak. «Baltico» itsasoaz zear «Rusi» aldera, «Coro Easo» abesbatzarekin batean egin zuan ibili aldiaren irizpideak adieraziaz.

Boga-Boga por el Baltico» izenaz atera berri duan liburu apañean, bildu dituan, ibili-aldi onen xeetasunak, argiro azaldu zigun, bere itz-aldi xamurrean.

Ogei egunetako ibili-aldi onetan jaso aal izan zituan gora-beerak zeatz aztertuz, irakurgai mamitsua degu liburu auxa.

Donostiako parte zaaretik atera, ta berriro itzuli artean, etengabe-ko garrantzia dakar liburu onek. Itsasoz eta leorrez, ainbat lurraldetako ikuskizunen berriak, ipar aldeko oiturak, alderdi aietako giza-diaren pentsakerak, jakintza giroa, lantegi gaietako gora-beerak, uri aundietako bizikera lasai ta axolabekaa eta abar. Itz batean esanda, arretaz bildu ditu, toki ta une bakoitzari dagozkion xeetasun guztiak.

itzun dira. Antolatzaileek ez dute folklorea baztatu, baina ez da folklokerian erori ere. Zorionak antolatzailei.

Bigarren zatian, jaialdiak irabazi egin du. Ion Goikolearen txiste barragarriak eta txantxagorri taldearen saioak goi mailakoak izan dira. Baina, zalantzarik gabe, Ramon Murrumendiaraz eta Mari Kris Arriaran kitarra besoan dutela abesti berriak kanta ditutenean, txaloak are gogotikago ta luzeago jo dira.

Nere ondoan batek: Jaialdi hau oso ederra izan da. Bukatutakoan, nik uste horixe pentsatu dugula han ginen guztiok. Berriro ere beste bat ikusteko esperantzan gelditu gera danok.

Mondragoi eta Azkoitiko ikastolak lanean gogotik ari direla ikusi dugu. Andereñoi txalo jotzea, beraz, derriorezkoa da, nahiz ta berak gure txalo merkea baino askoz gehiago merezi.

Hutsune larri bat nabaitu dugu azkoitiarren aldetik. Gazteriak hain zuzen, huts egin du. Non ziren Klub mixtokoak? Ikastolako haurren jaialdi bat txikieria ote?

KARITAS'KO ZUZENTZAILEAK LANEAN ARI

Jakitun zeratenez, direla urte batzuk, herriko behartsuei laguntzeko sortutako erakunde bat dugu karitas.

Oraintsu arte diruz lagundu dute. Ta nola lagundu ere!

Azkenik ohartu dire diru laguntzaz kanpo, jakintza arloan ere, ta herri guziari, erruz lagun dezaketela.

Horrela hilero bizpahiru orriko paperak ateratzen hasi dire. Berriro herriko gorabeheraz at, jakintza herrian hedatzeko artikulatu interesgarriak azalduko dituzte.

Artikuluari buruz galderak egingo dituzte ta erantzuten duten artean sariak banatu. Sala gaitzen guztiok erantzuten, ez sariagaitik, bai herri kultura goragotzeko. Honela lana ez balt da alperrikakoa izanen. Langintza hau aurrera eramaten dutenei, batez ere on Anastasio Albisu apaiz preziatuari, ene zorionik gartsuenak.

Gogoan badut ere apaiz trebe langileari, zilarrezko eztaletan eskeini zitzaion omena, oraindik hogeitaka urtetako lan neurtugaitzaren esker ona azaltzeko gaude.

ORMOLAMENDI

aizarnazabal

ARANTZAZUN

Urtero oi duten bezela, aurten ere, maiatzaren amargarrenean, an izan ziran gure erriko Arantzazuzale saillak egun osorako joan da. Eta gurekin batera, baita ere inguruko errietako erromesak. Batez ere, Zumaya, Aizarna, Oikia Arrua eta Zestuatikan joanak. Giro ederra izan zuen eta pozik ibilliak dira.

GURE «MIRUBIA»

Igande berean, Lasarteko Antonio Soraluze, «Korta» eta gure Joxe-Mari Etxeberria, «Mirubia», Azkoitiñ ziran beren aalmenak neurten. Antxe giñan. ¿Nola ez, aal izan ezkerro beintzat?

Gureak orduerdi batean ogei-ta-amalau plaza eta bi metro t'erdia egin zituan. Akullulari Gorriya eta Yurre zituari, ederki egin zuan bere lana.

Ogei-ta-bederatzi minutu ta berrogei segundoz lan bera egin zuan lasartearrak. Beraz, ura irabazle. Ia etzan ba aintzakotzat artzekoa ere aldetxo ura, aif ezer gutxi izan zan izan ere-ta, baiña uskeri orretxek irabaziaz zion.

BEKOLAKO ANTONIO'RI

Motell, orren itzneurtu-saio bikaina argitaldu uan asteroko ontan joan dan martxoaren amabosgarrenean eta arrezkero mututurik abilkigu?

Itzneurtuan aif ondo egiten dualak bestela ere, itz askatuan alegia, erraz egingo dik eta emendikantxe noizikan beif erriko berriak bialtzen saia adilla eskatzen diat, errikoak eta erriat at bizi diranak, oso pozik irakurriko dizkiete-ta.

Ez nolanaiko bertsolari batek gaiñera, galdera egin zidan ia nor zan, «Urtain» izenburutzat arturik, orren bertso ederrak «Zeruko Argian» argitaldu zituan Antonio Iriondo, «Bekola». Eta arro-arro egifik, aizarnazabaldar bat intzala erantzun

nioan. Eta berak, berriz, «Bazeok or gaya» esanaz, aurrera seitzeko eta ez alpertzeko esaiok, agur egin zidan. Badakik, ba, zer egin.

MAIATZA

Dala-ta, gure elizan Maiatzeko «Loreak» deritzan elizkizuna egiten da. Gure Erretore Jaunak bere lanean zintzo jarraitzen du. Leenean, eta baita berrietan ere. Leengoak laga gabe, ordea. Ez beste toki batzuetan aitzen diran berrikeri eta dana uzte erraz oik. ¡Eskerrik asko, on Inazio! Gaurko oitura berri eta dana erabat aldatze orrek bearturik, nai aifia elizara joatea galerazi egiten digu, egia da, baiña alere, maiatzako kanpai-otsak asko poztutzen gaitu eta biotza ototz zaletu egiten du. Bati baiño geiagori auxa entzun diot.

Arantzazun beorrek emandako Meza Nagusiak ots aundiak atera ditu. «A ze nolako Erretore Jaun abeslaria daukaten aizarnazabaldarek! «neonek entzuna det» ¿Zer uste dute ba?

TXONTXOR

ernani

72 urte zituala jaunak bereganatu zuen Iturrioz'tar Dn. Joakin Apaiz agurgarria.

Ogeitamar urte eraman zituan gurekin San Juan Bateatzallen Eliz Nagusian Koadjutore bezela. Oso aztura onekoa, langille, eta biotz onekoa. Ernani oso maitea bere ontasuna gatik. Basarritarrak oso lagun zituan, senide bezela artzen zituan. Lana asko egin zuan aien alde.

Aingeru Santuak eraman dute bertiko atsegintera (Goian Bego).

LEENENGO JAUN ARTZEA

Aurten umetxo asko leenengo Jaun artzen lru txanda dira bi erderaz eta bat euske-raz. Leenbiziko txandan illaren leenbiziko igandean 110 neska-mutilek artu zuten jauna, bigarrerrean 140 ziran danak ederki gertaturik. Elizkizun ederra izanzen gure apaiz buru Dn. Eusebio Iraola langille aspergabea oso pozik zegoen.

Illaren ogeitabatian izangodute bere txanda irurogeita amabost umetxoak. Euzkeraz Gutxitxo Ernani baterako. Euzkerarentzat zaletazun gutxi. Uzte det ikastolak egiten aldan lan arragarriekin gero ta geiag izango dirala Jaunartze euzkerazkoak.

Esnatu gurasoak, gure izkuntza ederra onetan erakutsi «Kristau Bidea».

E-EZKONTZA

San Juan Batealle'ko Eliz Nagusian ezkondu ziran Maria Koro Danborena Gonzalez eta Lorenzo Gonzalez Mendiola. Ernani'n oso esagunak dira.

Lorenzo Gonzalez. Dn. Jose Maria Gonzalez. Donostiko «Koro Easoko» zuzendarien semea da. Zorionak berari eta beren sendiari.

FLORIDA ETA EREÑOZUN ERE JAUNARTZEA

Asentzio egunian lenengo jaunartze egin zituen Florida auzoeran 12 muti-ekok euskeraz eta 50 erderaz. Ereñozun 19 neska —mutillak danak euskeraz.

ZUBI

ZAPATERIA ZUBILLAGA

Zapataria naiz ogibidez, ta noan zapatengana, sinistu ondo gelditzen dala eskuz ikutzen dedana.

Nola konpontzen, ala tinta-

[tzen,

txukun egiten det lana, olako lanik baldin badezu

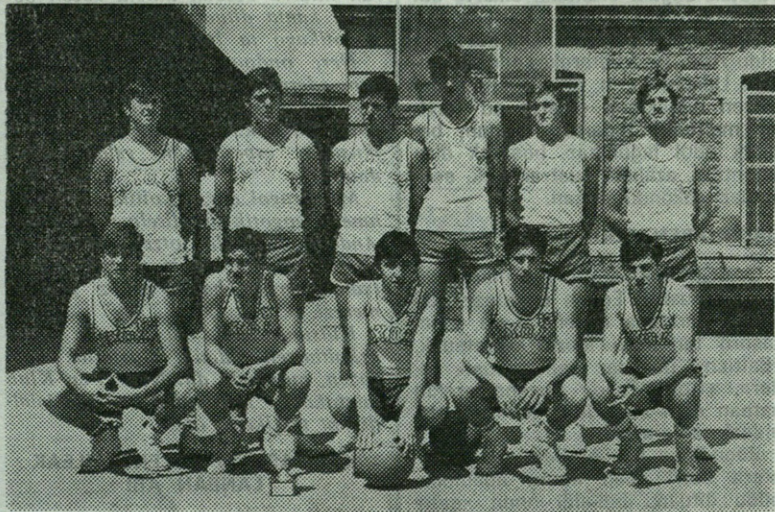
azaldu zaite nigana.

Prim, 53. Donosti.

Urrutizkiña: 23443

kirolak

BALONZESTO
'LOYOLA', TXAPELDUN

1966 urtea. Iruñen «mini-basket» txapelketako partidu azkena bukatu da. Tapeldun, Donostiako «Loyola» ekipoa. Asti artan amairu urte zituzten mutillak. Eta aurrera jarraitzeko asmo aundiak. Mr. Jucker, «mini-basket» barruan norbait dan jaun batek, «Loyola» jokatzeko ikusi ondoren, ola zion: «Bene-benetan mutil auen kirol jokaera miragarria da. Beñiere ez det ikusi «mini-basket» ain ederki jokatzeko.

1970 urtea. «Loyola» ekipoa ura Gazte mailla barruan txapeldun gelditu da berriz. Real Madridi azken partidua irabaziaz. Eta Madrident gainera. Eta madritar arbitroekin. Ala ere, txapeldun.

Ekipo onen gain gauza geiago eza-gutzeko San Iñazio kolejiara eldu gera, eta antxe Hermano Rosanoz galdetu degu. «Loyola» ekipoa eta Rosano esatea, berdin da. Bata beste gabe ezin da ulertu.

Santiago Rosano bere betiko tokian arkitu degu, balonzesto pista- ren ertzean, Txapela buruan, mutil talde bati kirol au erakusten. Beti bezela, Olaxe esaten diogu.

—Bai, kirol ontaz txoratuta na- goela esan liteke. Gero ta geiago gustatzen zait.

Rosano ere ba ditu beste, lan batzuek kolejoan. Bosgarren kurso- ko ispetore da, eta kolejioko denda txikia bere eskuetan dago (baloiz eta kuaderno betetako denda txiki bat).

—Nola asi ziñan kirol ontaz inte- resatzen?

—Leendabizi partidua ikusiaz, eta gero liburu pare bat kirol onen gain utzi zidaten. Orrekin probinzial pre- paradore baimena irabazi nuen.

—Ez aal dezu beñiere kirol au jo- katu?

—Arrigarri dirudi baiñan ola da. Ez det beñiere balonzestoan jokatu. Teori guztia ondo xamar dakit, bai- ñan praktika ez det beñiere egin.

Gure ustez, resultauak ikusiaz, Ro- sanoren teoriak oso onak dira. Az- ken lau urteotan, «mini-basket» txapeldun gelditu zanetik, irabazitako partidua asko izan dira.

—Rosano, zer diozu zure eki- poaz?

—Urte asko daramakite elkarre- kin jokatzeko, eta ekipoa bat balitz bezela jokatzeko du. Eta bat banaka ere mutillak onak dira, bai kirolan eta baita ere estudioan. Onak eta beti asko entrenatzeak goi xamar eraman gaitu.

—Orain Rosanok regional prepara- dore baimena irabazi nai du.

—Zertarako titulo berri ori?

—Ekipo onen gauza bat gertatzen zaigu orain: aurten «preu» ikasten ari dira jokariak, eta beren estudioak kolegio barruan aurten bukatuko di- tuzte. Baiñan batzuk Donostian gel- ditzeko ba dira orduan nik aiek «ju- nior» mailla barruan entrenatzea nai nuke, eta ortarako titulo regionala bear det.

Ikusten denez Rosanok gero ta go- rago nai du iritxi. Bere jokari ba- tek, Patxi Badiola, kapitana, esaten digunez, Rosano batzuetan jenio xa- marra izaten du.

—Egia aal da ori?

—Baliteke, baiñan beti beren ona- rengatik. Batzuetan nere jokariak «gauza politak» egitera jartzen dira, eta neri ori ez zait gustatzen. «Gau- za politak» ez dute baloia zesto ba- rruan sartzen. Kirolak praktikoa izan bear du, leendabizi.

—Eta biajeetan zer moduz porta- tzen dira?

—Ederki. Madrileran joan baiño lee- nago, nik esan nien: «Gaur ez goaz

eskursio batera, txapelketak gogo- rrak dira. Ez uste ondo pasako de- zutenik». Ondo ulertu zuten: ez zu- ten alkohol edan, ez zuten juergarik egin, eta nik gauza bat esaten nua- nean, berak apal egiten zuten. Ori bai. Real Madrideri guk irabazi on- doren, katalan ekipoak zorianak txanpan botillakin eman ziguten. Oso jatorrak ziran, eta zalaparta izan genun abesti eta pozakin.

—Balonzesto barruko ekipo «aun- diak» ez aal dute zure kiroltzalaren bat fitxatu?

—Atzo bertan kolejiara Barcelo- nako jaun bat etorri zan, kiroltzale bati oferta batzuk egiteko. Eta Real Madrideri ere kiroltzale onen atzean dabil. Luis Mari Prada izena du amasei urtetako mutil bat. Bere al- tura, 1,98 metro.

—Eta zer eskeintzen diote mutil oni?

—Karrera estudiatzeko beka bat, pensioa ordaindu eta illean milla peza. Bai barzelonatar eta bai ma- dritarrak.

—Zuk zer diozu ontaz?

—Nere ustez arrixku asko da amasei urtetako muti batentzat. Ara joan eta gustora jokatzeko figura bat izan bear du, jokari asko dago, ba, Figura bat ez baldin bazera, ez jokatzeko errexena da, eta beti oportu- nidade bat itxoitea aspergarri eta gauza txarra da. Nik naiago nuke mutil onek emen beste bi edo iru urtetan gogor jokatzeko, eta orrela gero klub oiei geiago eskatzeko. Nere ustez, noski. Berak ara joan nai ba- du, eta bere sendiak uzten ba dio, joan dedilla, noski.

Itz auekin izkeltaldia bukatzen de- gu, Rosano eta «Loyola» berriz zo- rionak emanaz. Baliteke urte gutxi barru Gipuzkoak beste ekipo fama- tu bat izatea: «Loyola» ekipo gaztea.

XABIER ARCELUS

Perfumeria URBIETA

Ederketa - gela

Donostia'ko Urbieta kaleko 14'garrenean arkitu di- tzahezu:

BALENCIAGA, CARVEN, CHRISTIAN DIOR, GUER- LAIN, HARRIET HUBBARD AYER, HELENA RUBINS- TEIN, LANCASTER, LANCOME, MAX FACTOR, PA- YOT, REVILON.

Urbieta, 14

DONOSTIA

IZKIRIMIRIAK

MARKOX «EL HOMBRE DE TIEMPO»

Oiñati'n sasoi bateko inprenta ba- tean urterako egutegiak osatzen zi- tuzten «pronostiko» ta guzikoak, au da, eguneroko eguraldi jenero mo- dua azalduaz... Gabonetan izotza, «Sandroketan» eguzki galdia, ta orrelakoak, oi denez... Egutegi ar- tako «El Hombre del Tiempo» «Mar- kox» zan...

Bein San Prudentzio egun bateko gorabeerak antolatzen ari ziran. San Prudentzio jai aldakorra da.

(«San Prudentzio» Bergara'ko au- zune bat da; Oiñati, Mondragoe

ta Bergara'tik kamiñoz or-orrenbait, sasoi batean erromeria famatua egiten zan).

Letra moldatzailleak galdetzen dio «Markox»i... «I, Markox»!... «San- pruntzio» egunerako ze egualdi mo- du ipiñiko «xuagu»?...

Eta erantzuten dio «Markox»ek patata baiño serioago...

«Ipiñik egualdi ona, neuk be abar- keta zurixekin juateko asmua «xa- ukat» eta!»...

«MARKOX ZINTZOA»...

Gau batean «Markox» jokuan ari zan lagun batzuekin trabenan, bera bizi zan etxe-bizitzako azpian. Jo- kaldia bukatu zutenean esaten du batek, galtzeillaren batek seguru asko... «Eingo juagu beste jokaldi bat?»...

—«Ba... erantzuten dio beste ba- tek... gaur sapatua be badok eta!»... «Makox»ek erantzuten die... «Bai, baiña itxoidazue pittin batian, an- driari permisua eskatu biar «xo- tsat» eta»...

«Emongo al dosk?»... Eta «Mar- kox»ek irriparre maltxurrez eran- tzuten die... «Zela eskaiten xa- kon!»...

Igo gora, etxeko atea kurioxo- kurioxo iriki, burua barrura kiri-

katu, ta galdetzen du ots gora... «IÑOR FALTA AL DA?»...

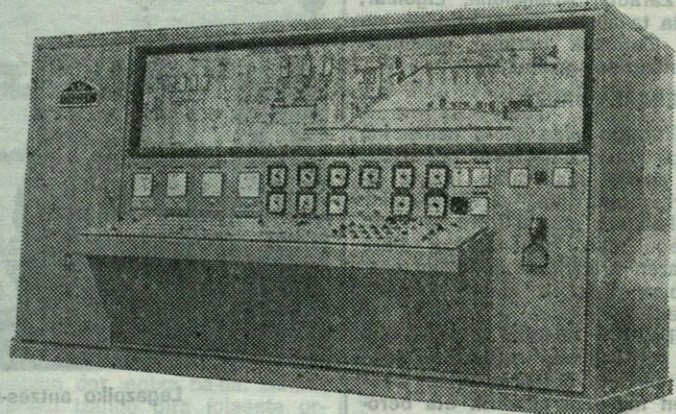
Bera zan azkena, beste guziak etxean zeuden bakoitza bere to- kian lo, ta erantzuten dio emaz- teak oetik... «Ez!... ez'ta iñobe fal- ta!»...

«Morkox»ek orduan atea kurioxo- kurioxo itxiaz erantzuten dio... «BUENO!... ONDO DA!... ORDUAN BANOIA!»...

Eta an joan zan berriz laguneta- ra patxadaz; auxe esan nai nuke; bera patxadaz eta bere emaztea patsadan utziaz, bazekian «Mar- kox» nun gelditzen zan eta...

Ikasbide ederra zenbait alproja- rentzati...

TXOMIN

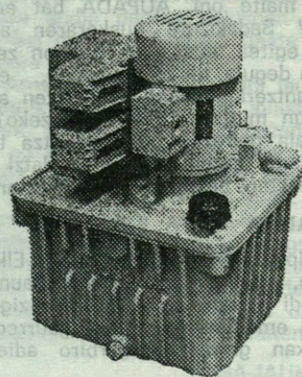

TXIMIST - INDAR SAILLA

Departamento ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO TRESNAGITZA

Aparatos de manobra, distribución y control

OLIO - INDAR SAILLA

Departamento

HIDRAULICO

Banaketa ta Teknika laguntza:

REX - ROTH GMBH Alemania

TUROLLA Sp A. Italia

OLEODINAMICA RUHRITAI Sp A.

Italia.

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

Lantegi ta landolak:

Jolastokietta (Herrera)

SAN SEBASTIAN

Urrut. 53840 (iru ari) ta 51860.

Telex. 36172 GOIME E

Erakusketa ta denda:

Iparragirre, 15 - SAN SEBASTIAN

Ordezkaritza:

Euliojo Sardan, 18. Urrut. 220535-36

VITORIA

Azkoitiarre

Kristautasun joeraz

Aldizkari hontan zehar, Azkoitiko arazoan azalpena bederen, ikusierazi digute azken urte aietan zear. Bai Karmele, Oromolamendi ta Kakutarrin izenpean. Berdin zaigu herri honen joera maite degunoi, bat edo bestek izenpetzea emengo gora-beherak, herri honen iraupena maite degunoi.

Eta Otsailan horritxo bat zabaldu ziguten: «Azkoitiko Kongregazioak», galderak egiñaz. Behin eta berriz ikusten degu gure herri-gaitza: gure apaizak guztiz aparte bizi dirala herriko arazoetatik, ta bestetik, osoere nabarmen agertzen dala «klerikalismo» baten menpeko bizi gerala, zoritxarrez. Beste galdera, ta azkenaz, danak illeroko mezaren aldakuntzari buruz: zer ta nola aldatu ditezkean!!! Azken galdera ezik, diot, bosgarrenean datorrelako galdera sakon eta sutsuena: «Kongregazio barruan egingo zinduzken beste zerbaite aldaketa», arren esan.

Sarritan irakurri izan ohi degu mintzairari dagokionez, guixi izango dala Euskalerrian emen bezainbat euskeraz itz-egiten duen herririk. Agian, pozgarria noski. Baiña, hori naikoa ote? Hortan gelditu behar ote du euskal-herri bateko euskal-nortasunak, aurrerapenik gabe? jakituriarik gabe? hitz batean, benetako euskal-izakera berezi bat lortu gabe?

Nik uste gure herriaren aurrerapidea, osoere interesgarri dala. Bateko, mendi bazterrean izkutatutako herritxo bat ez dalako, eta duan biztanle-xorta edukirik landa, euskera dalako oraindik nagusi. Bestetik, azkoitiar-gazteri-talde konzentratuak (?) urrats sakonagoa, aurrera eramana nahi dualako.

Agiri-agirian azaltzen dira, bateko arazo nagusienak herri-osakuntza nahian: betiko kristautasun-joera, eta euskal era-guziko nortasuna lortu nahia. Ea, laburki badare, adierazteko arreta dedan.

1) Kristautasun joera: ikusi ta sumatzen degunez, gazteriak, gehiegizko menpekotasuna die eliz-gizonei, behar etzuten gai ta eginkizunetan. Bakoitzari etzaio zor zaiona begi onez errespetatu. Kristau ez danak, ez dauka herri-arazoetan aholkurik eskatu beharrik eliz-gizonei, gizarte bat osatzerakoan. Beren izakera kristautzat daukatenez, guztiz behartuta daude murgiltzera herri-arazoetan, konpromiso lurtarrean, politikan (gauza oro hauek bat adierazi nahi badute ere). Guk, gutarteko gizartea bere azken-osakuntzara eramane behar degu, bakoitzaren lekuan, tokian tokiko izanik. Azkoitiko herria ez du Jainkoak osatuko, bertako gizakumeak baiña. Eta gu-

re herriko gizakumeek, beren nortasuna osatuaz, herria osatuko dute; beren bereztasuna agertuko die beste herriei, bereari euski ta zabalduaz. Hemen, lelakeria litzake gehiegizko luzamenduak egitea, garbi bait dago, herri baten osakuntza-maillan guztiak daudela behartuta aitortzea, ta alderantzira pentsatzea, edo pentsatzen duanak, ager bitza arrazoiak kristautasun aldetik galderazle bezela azaltzeko. Hitz batean: entzuten ta sumatzen degunez hemen, hemengo eliz-gizonak (osoki artuta) ez dio azkoitiar gazteriar erantzun berezirik, tokian-tokikorik erakutsi. «Tabu» asko izan dituzte, ta hoiaren artean nagusiki: herrikoitasun-osakuntzarik eza, edo «politikan» sarrerazteko bide ezezkoa. Hitz batean, herriko-elizak, ez dio berezko erantzuna eman herriari, herri-arazoei. Zergaitik? Berak dute erantzuna, ez guk.

2) Euskal-nortasuna lortu-nahia: Bateko, nortasuna irixi beharra, gizakume bakoitzak lortu beharrezkoa, bere izateari iruzur ez dagion, osteruntz ez legoke gizakoi-tasunaren jabe iñoiz ezterik. Baiña, ez edoñortariko osakuntza —bere nortasun-berari, bakoitzari dagokiona baiña. Tokian-tokiko izanik, jaioterrian oiñarritu ondoren bere azken-mugaraino zehar bizi ta konsekuente izanik. Osakuntza ontan alderdi asko da: hizkuntza, kultura, langille arazoak..., herri bakoitzak dituan bereiztasun edo desberdintasun bereak aberaski ezarriaz nortasunari. Herriaren Kondaira, esan-nahia, egoera egunkoa, joera, eta habar. Euskaldunak euskaldunki, besteak beren herriarekiko joka behar duten bezela.

Eta badirudi, hizkuntza (nahiz eta gehiago ikasi ta sakondu beharra izn) herrian nagusi dala, hau da: euskera oraindik ez da lurperatu, gutxiagorik ere. Herria, ez dute osatuko talde batek edo bakarren batzuek, denak erabat baizik, bakoitzak bere osakuntza iritxirikan. Herriari buruz, galdera etengabeak egunero egiñaz, burubide ta responsibildadea sorbaldari ezarriaz. Herriaren hartu-emanetan parte harturik, ta ez karraxi ta marmarraren bidez; herriaren etorkizunari aurrea emanik.

Orregatik, azkoitiar taldearen kezka, pozgarri zaigu euskaldunentzat, ta ez dira «gatz txoro» batzuen irtera axola kabeak, ez. Egia ez du iñork arkitu izan oraindiño, ta edadeak ez du egiten arrazoi jabe, noski. Eta hau dela-ta, guztion eginkizuna izanik aurrerapide ongarriena opa diet, nolabait adierazteko «kakutetarrei». Izan dezazuteta arreta ta argia, guztiz euskelduntzeko herri jator hau.

HERRIKIDE BATEK

'PICCOLO DIVORZIO', EZKONTZ-AUSTE TIKIA ITALIN

Ezkontz-austea (Diborzioa), legepean jarri naiean dabilzt aspalditxo Italian. Orañ arte, ezkontz-austea ontzat artzen zuan legerik etzan Italian. Urtean, la-reun milla ezkontza egiten da berrogei ta bost milloi dituan Italiako nazioan. Ortarko legerik ez, baiña berrogei milla ezkontutako, urtean bizi-alargun gelditzen diranak. Ezkontz-austea oek diralata, sasikumeak gero eta ugariago Italian; guzira bi milloi. Gure artean bezela egiñ oi dira ezkontzak Italian: Eleizaz ezkontzen da bikotea eta besterik gabe, erriko liburuetan ezarri ezkon-berrien izen-deiturak. Eleizaz ezkontu nai ez dutenentzai bakarrik oi da erri-ezkontza. Geienek ordea eleiz-ezkontza egiten dute.

Berezkua da, berrogei eta bost milloiko nazio batean, ezkontz-austea (diborzioa) ontzat artuko duan legea. Ori ziotenak askotxo ziran Italian. Luis Fortuna, diputadu Sozialista izan da diborzioaren lege gaia (Proyecto de ley) eratu duana.

Ontan datza ezkontz-austearen lege gaia. Piccolo divorzio deritza, ezkontz-austea tikiat alegia. Onoko gertaldietan izango litzake eskubide ezkontzutarria apurtzeko:

- 1) Amabi urteko espelte-kartzel bietako batek auzian jaso badu.
- 2) Aragizko obenagatik zigor aundi baten jabe egiña izan bada; orobat bere ezkon lagun edo aurrak il naiean ibilli bada.
- 3) Bere gaili aurreko gaiztakeri oien erantzukizuna jaso ezin badu ezkon lagunak, burua galdu dualako.
- 4) Legez, edo bikoteak ala nairik, bost urte ondoren ezkontza-uztarria puskatua izan bada.
- 5) Bost urte baiño geiago badaramazki ezkon lagunak Psikiatrikoan.
- 6) Atzerritar izanik ezkontza laguna, atzerrian iritxi badu bere ezkontza ezereztu edo puskatzea eta beste batekin berriro ezkontzea.
- 7) Ezkontza guztiz osatua izan ez eta ezkontza ezereztu edo puskatzeko eskabidea urte bi barruan egiña izan bada.

Igazko azaroaren ogei-ta-bederatzian, Piccolo divorzio au Erromako Kortasetan auzitan jarri zan. Irureun eta ogei ta bost diputaduk ontzat artu zuten; beste berreun eta larogei ta iruk ezezkoa eman zioten. Senaduak ere bere oniritziak legeri Maiatzaren amalau-ean eman dio. Aurrera aterako da beraz ezkontz-austea (Divorzioko) legea, naiz eta ezetz diotenak, alperrik bada ere, referendun bat eskatu, bere azken itza erri osoak eman dezan.

Ezkontz-austea ontzat aitortzen duan legearen aurka ailtzatu zan Batikanoa. Bazituan bere arrazoiak: Alde batetik: Ezkontza sakramentu izanik, ezkontz mailtasuna puskatu eziñezkoa zala, zion. Zorrotz eta garbiak Paulo seigarren itzak: «Lur jota gauden ezaugarri eta seiñale aundiena Moral aldetik, ezkontz-austea legepean jartzea. Norberekoikera, leialtasun galtzea, aserre ta gorrotoak nagusituko dira ezkontz-austear-ekin eta aurren eskubide eta etorkizunak ondamenti aundienaren jausiko dira». Bestetik arrituta gelditu da Batikanoa, bera aintzakotzat artu gabe, bakarka, ezkontzari buruz erabakiak artu ditualako Italiako Estaduak: Artu-eman bat (konkordatoa) baitago Batikano eta Italiako Estaduaren artean eta bien artean artutako erabakiak eziñ berriztatu bai ditezke elkarrekiñ izan ezik.

Ezkontz-austearen lege au dala ta, Zer diote Italiarrek...? Kale gorriko jendea bere aldekoa da; baserri girokoak ordea bere etsai; Industritz aberastutako Iparaldekoak diborzio zaleagoak dira Italiaren azpiko nekazariak baiña; oraindik orañ Itali osoan egin-dako azterketa batek adierazten duanez, diborzio zaleak, eunetik berrogei ta zazpi, Industri alderdietan arkitzen dira, eta eunetik ogei ta zazpi, nekazarien artean.

Italiar emakume asko da ezkontz-austearen alde.

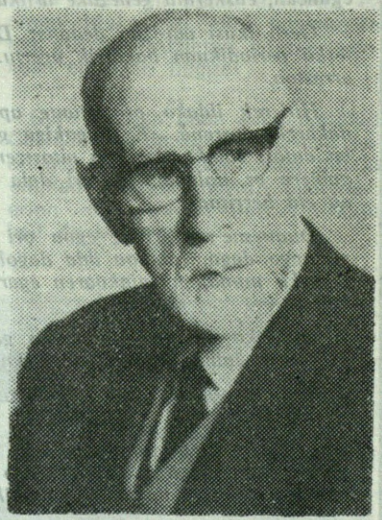
Ta... Italiar kristauen pentsakera ezkontz-austea onen lege aurrean? Alde batetik senar-emazte askoren bizi-ta tristeak ezkontz-austearen aldeko egiten ditu Italiar kristauak: senar-emazte askoren elkartasun biurria, elkar kompeni eziñak, elkarrengandik aparte bizi-tzea, isillikeko aragi-naasketak... Bestetik Eleizari zor dioten leialtasunagatik, ezkontz-austearen aurkako dituz; bai baitakite, Eleizaren erabakietan ezkontz-uztarria puskatu eziñezkoa dala. Erri xeearen zentzunak alaxyen adierazten du: Nork bere burua besteari aldi baterako ezin dezaioke eman, betiko baizik.

Aurtengo urtea Piccolo divorzioaren urtea Italiarentzat. Lurbira osoan beste bederatz nazio baizik ez ezkontz austea ontzat artzen ez dutenak; nazio oen arteko nagusienak: Espaini, Brasil, Chile, Colombia eta Paraguai. Italiako jokabide onen ondoren emen eta an galdezka ari dira: Zergatik guk ere beste orrenbeste egiñ ez...? Zergatik eraberritu ez gure legeak ezkontzari buruz...? Zergatik ezkontz-austea legepean jarri ez...?

Ezkontz uste lege ez ote ongarri gizartearentzat...? Bai...? Ez...? Eleizaren erakutsi ta jokabideak gogorregi ez ote gal onetan...? Bai...? Ez...? Gaurkoz aski; urrengan, aspergarri ez banatzaizu, au eta bestea. AROSTEGI-TAR JOK

Jose Olaizola
zanaren alde

Datorren illaren 8-an, au da, ekainaren bigarren aste-leenean, Donostiako «Sagrada Familia» deritzan elizan, meza bat izago da Jose Olaizola zanaren alde, arratsaldeko zazpi t'erdietan. Bere familiak, mezatara, arren joateko eskatzen dizue bere lagunak izan ziñaten guztioi.

AZKENEKO EGUNAK!!!

«IZAGARRIZKO TRESILLO SALGAIK»

TRESILLOAK, SOFA-OEAK, LO-GELAK, ETA ABAR...

PREZIOAK ORAINDIK MERKEATUAGOAK
JARRAITZEN DUTE...!!!

ENTZUN PROBINTZIKUOK!

Montaketa eta etxera eramatea
ez degu kobratzen. UTSEAN!

Amuebladora COMERCIAL HISPANIA. S. L.

Moraza, 3 eta 14 — DONOSTIA — San Marcial, 12 — IRUN

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijon,

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería'ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 - DONOSTIA

Tefnoak.: 25.457 eta 26.987

Hamabi urte euskal-ekonomian (1955-1967)

gurutz ansola

VII - JENDEKETA ETA ARROTZ-ETORRIAK

Euskal Herriak mende honetan daukan kontradiziorik gogorrenetako hau da, zalantzarik gabe: alde batetik geure herritasunaren eta euskaldungoaren alde, ekintza programaturik ezin gorpuztu; eta bestetik egunetik egunera gure nortasuna arrotz-etorreraren ugaltzepean itotzen.

Hemen ematen ditugun albisteak hertsiki loturik daude ekonomiaren eboluzioari. Jabetu gaitzen, benaz, kinka larri honetaz. Azterketa sakonik gabe ez dago jokabide zuzenik. Ziur nago une larri honen kontra egiteko bideak badirela. Era berean garbi dago orain **deus ez, ezer ez** dugula egin arazo larrien honen alde. Hasten ez bagara, **lehen bait lehen**, begi argiz eta buru garbiz, «ugolde isillak» azpiratuak gaitu.

I.—ARABA: Inmigrazioa hasi berria

XX-garren mendeko lehenbiziko erdi partean, Araba herri-joaile izan bide da. Milla eta bederatzehun garren urtean 96.385 bizilagun zituztalarik, 1950-ean 118.012 beste-rik ez bait zituen. Berrogei-ta-hamar urtehoietan, 22.000 milla inguru arabar izan dira jaioterrira laga eta beren probintzietatik at bizitzera joanak. Bizkaira, Gipuzkoara eta Logroñora joan dirala gehienak, dudarik gabe esan ditekete.

1950-etik honera, Arabak joaile baiño etorle gehiago du. Soberakiñak zenbaterainokoak izan diran tajuz ematearren 1950-67 urteak, hiru zatitan ezarriko ditugu:

- a) 1950-55: Etorle-joaile soberakiña: 4.300 gizaki
b) 1955-60: Etorle-joaile soberakiña: 3.400 »
d) 1960-67: Etorle-joaile soberakiña: 28.644 »

1959-61 urtetan, «Plan de Estabilización» delakoaren ondorioz, etorkiñak arras gutxitu ziran. Berriro, ordea, andana haunditzen heldu da, azken urteotan. Albiste zehatzak, 1960-67 aldiaz dauzkagunez, hona hemen Arabako jendetza mugimenduaren berri.

1. 1960-ko jendetza osoa	138.934 bizilagun
1967-ko jendetza osoa	182.916 »
Guzira	43.982 »

gehiago

2. Jendetzaren berezko hazmena	+15.338
Beste probintzietatik joan-etorriak	+17.895
Estranjeritiek etorriak	+10.749

Guzira 43.982

Beste probintzietatik etorri diren adin-egitura, honela dago:

15 urtetatik	
beherakoak: 5.456	gizaki
15-24 urte	
bitartekoak: 3.304	»
25-64 urte	
bitartekoak: 8.573	»
65-tik gorakoak: 562	»

Guzira 17.895

II.—NAFARROA: 102.000 nafarrek aldegin

Ehun eta bi milla nafarrek aldegin dute kanpora hogeigarren mende honen hirurogei urtetan.

Nora joan diran, zenbat Euskal-Herrian barruan gelditu diran, jakiterik ez dago, oraingoz. Gehienak Bizkaira eta Gipuzkoara etorri direla esatea, alabaina, ez dirudi usitekizun okerra, bi eskualde hauek mende honetan ekarri duten jendetza ugaltzea gaitik.

1960-danik hasten da Nafarroaren aro berria jendetzaren aldetik. Forudun Aldundiaren Industriadze Ekintza dela medio, nafar joaileak gutxitzen eta arrotz etorleak ugaltzen hasiak bait dira.

Gorago esplikatu dugun metoduari jarraituz, jendetza osoaren aldakuntza berezko hazmenaren emana. Estaduko beste probintzietatik etorri diren kopuru soilla eta Estadu estranjerietara joan diren berri, tajuz emango dugu.

a) 1. 1960-ko jendetza osoa	402.042 bizilagun

2. 1967-ko jendetza osoa	432.439 »

Zenbat gehiago 30.397 »

b) Jendetzaren berezko

hazmena: 1960-67: +31.452

+Beste probintzietatik etorriak: + 8.827

—Estranjeriera joanak: — 9.882

Zenbat gehiago 30.397

Galdekizun zehatza aurkeztzen zaigu berehala: Estranjeria aldegin duten hoietatik zenbat dira nafarrek? Beste probintzietatik etorri direnetatik zenbat dira euskotarrak? Azterketa hori estadistikaz egin ahal balitake, nafarrek berek, iñork baiño hobeki, erantzungo liguteke.

Bada, halere, beste puntu bat, hemen argi genezakeana: zer adin-egitura dute arrotz-etorriek?

Hamabost urtez behe-rakoak: 3.586

Hamabostetik Hogeitalaura: 970

Hogeitabostetik hiru-rogeitalaura: 3.979

Hirurogeitabosteik gora: 292

Erdiak baiño gehiago, beraz, hogeitabost urtetatik beherakoak dira.

III.—GIPUZKOA: urtero 8.000 etorle

Aztertzen ari geran hamabi urtealdia bi zatitan bereizten dugu, hemen ere, estadistikak behartzen gaituzten arabera. Lehenbiziko partea, 1955-60 eta bigarrena 1960-67 dira.

Gipuzkoak 1955-an 422.977 bizilagun zeduzkan eta 1960-an, berriaz, 478.337. Nundik eta nola heldu dira, bada, 55.360 bizilagun berriok?

Jendetzaren berezko hazmenaren indarrez, hots, jaiotze-heriotzaren bidez, zenbat bizilagun gehiago izan dira? Eta zenbat etorriak, euskal eskualdetatik, eta atzerrietatik?

Karkulapenak eginez geroz, esan genezake, 55.360 bizilagun emendio horretatik, 20.019 dirala Gipuzkoara etorriak, bost urte hoietan. Nundik? Zenbat dira euskotarrak zenbat egoaldetik, zenbat beste estranjerietatik etorriak? Galdera honi demografikarek emango ahal diote erantzun zehatzagoa.

1967-an, 598.224 bizilagun giñan Gipuzkoan. Bost urtez Gehenago baiño 119.887 gipuzkoar gehiago.

Gehikuntza honetaz argitasunak eman ditezke:

—Berezko hazmena 62.153

—Beste probintzietatik etorriak 37.045

—Beste estranjerietatik 20.689

Guzira 119.887 bizilagun gehiago

Probintzietatik etorri diren adin-egitura, honela osatzen da:

—Hamabost urtez beherakoak 8.639 gizaki

—Hamabostetik hogeitalaura bitartekoak 10.308 »

—Hogeitabostetik hirurogeita lau bitartekoak 16.777 »

—Hirurogeita lautik gorakoak 1.321 »

Hamabi urteok berriro batean hartuz, zera agertzen da nabarmenki: etorleak urtean 4.000 izan zirela, erdira, 1955-60 aldian; 8.000-tik gora, aldiz, 1960-67 urtetan.

Hemen ere ezin garbiago agertzen da, ekonomi-koiunturak duan erasana. Inflazioak eta merkatu gorakoak ondamendiak dakarkigute Gipuzkoara.

IV.—BIZKAIA: koiunturaren eragiña

Gizajendetzaz. II-garren idazlanean eman genduan «3.º Agerian», Bizkaiak, urtero % 3,3 hedatu zuela bizilagundia, azaltzen zen. Jaiotza-heriotza soillak dakarten hazmenari begiratzuz, urtero ugalmena % 1,7 eta 1,8-ren artekoa izan bide da. Arrotz-etorriak mukuratu du, beraz, 1,7-tik 3,3-era dagoen tartea.

Bestela esanez, Bizkaiak 1967-an, zenbat bizilagun gehiago zeduzkan 1955-an baiño?

Begira, 315.803 bizilagun gehiago. Hara zer dioten estadistikak:

—Berezko edo barne hazmena 155.753 gizaki

—Beste probintzietatik etorriak 147.378 »

—Beste estranjerietatik 12.672 »

Guzira 315.803 gizaki

Erdiak baiño askoz gehiago ez dira Bizkaiak berak sortuak. Beste probintzietakoak, zenbat ote dira euskotarrak? Anitz ez, zorigaitzez, Nafarroa eta Araba ez bait dira orain herri-joaile.

1965-62 urtetan, UR-TERO, batzaz beste 9.146 etorle

1962-67 urtetan, UR-TERO, batzaz beste 16.671 »

Azken urteotan, arrotz etorriak gehiago izan dira Bizkaian bertan sortuak baiño. Hemen ere koiunturaren eragiña garbi nabarmentzen da. Ez dezagula, halere, iñork uste izan, guk koiunturari naturaleazko indar bat ematen diogunik. Industriak dakartzi eskulanok eta Bizkaiako industri jabeak farra egiten diote Euskal-Herriaren ondamendiarri. Hor datza gaurko gure kontradizio latzena. Eta gaurdanik borrokatzen ez ba gara asten, kontradizio azpiratzaille hok, ekonomiaren barrengo indarrak ere erabilliaz, gure herri ekintza folkloreakeria baizik ez da izanen.

GURUTZ ANSOLA

JAUNGOIKO GOSE-EGARRIA

Liburutegietan ikusmiran egotea asko gustatzen zait. Nantes erria lau aldiz aundiago da Donostia baiño. Libreria oso ederrak ditu. Baiñan txikiago balitz ere berdin litzake.

Larunbat goiz batean Nantestik berrogei bat kilometrotara dagoen erri txukun eta gutziz garbian nintzan: Ancenis. Sei milla pertsona bizi ziran errixka, Loira ibai ertzean. Eta bai libreria ederrak bertan!

Baiña neri iruditzen, Prantziako eskritoreak maldan beera, dekadentzia dijoaztela. Frantsezsez asko irakurri izan det gazte nintzanetik. Atsegin zaizkidan liburuak ez ditut arkitzen librerietan.

¿Estiloa kanbiatu aal-da? ¿Zaartu egin aal-naiz? ¿Zergaitik eskritore berriak ez dute nere atentzioa bereganatzen?

Oek danak orrela dirala, arritzeko artikulua irakurri det Nantes-ko eguneroko printzipalean. Ez da nolanaiko egunerokoa. Aurren pajinako toki berezian, Jacques Duquesne idazleak firmatua. Jainkoa gaur egunean, euskeratu genezake artikulua berezi onen titulua.

Gero ikusi aal-izan dedanez Duquesne-ren artikulua ez da Nanteko periodikuan bakarrik agertu. Zenbait tokitan nabaitu det bere arrastoa.

Hilerek ildako protestante apaiz izan zan Bonhoeffer-en itzak dakarzi aurrena. «Ez dagokigu guri eguna esatea, baiñan egun ori ba dator. Jainkoaren itza aitortzera izango dira deituak gizonak eta gaiñera ez nolanai. Itz ori dala bitarteko, mundua aldatua izango da eta berritua».

Duquesne-ren iritzi egun ori iñork pentsatu aal-dezaken baiño gertuago dago, Jainkoa ilda dagola esatea modaz zabaltu bada ere. Gaurko munduan Jainkoaren egarrria beñere baiño geiago nabaitzen bait-da.

Amerika Estados Unidos-ko gazte ille luzedunek eta Rusiko eskritoreek, Jainko egarrria aitortzen dute batere lotsakizunik gabe.

Duquesne-k dio ezaola beñere aaztuko kristau batzar batean entzundakoa.

Oraingo eliza arazo diskusio artean gazte bat altxatu eta auxe esan zuan: «Dabilzkizuten arazo auek danak ezaizkit batere inporta. Ni sinisgabea naiz. Jaungoikoaz ¿zergaitik ez dezute itzegiten?»

¿Zergaitik ez dezute Jaungoikoaz itzegiten? Orra kuestioa.

Elizak gaur egunean aurrez-aurre daukan arazorik inportanteena auxe omen da —dio Duquesne-k. Onak ez du esan nai Elizak berritu bear ez duanik, baiñan arazo biak dira inportanteak, eta nik esango nuke bi arazoak bat bakarria egiten dutela-dio baita ere.

Neri ere ez zait aazten Le Monde, Parisko egunerokoa oraindik aste asko irakurria Moskuko korresponsalaren karta bat zekarren, Rusiko aurtengo Pazko jaietz. Elizak beñere baiño jende geiago bildu dute Rusian, aurtengo Pazko elizkizunetan. Gazteak batez ere joan dira era bat. Elizetan jendea kabitzen ez, eta eliz-atarietan tokia izateko itxaropenakin jendea gau guzian zai.

¡Jaungoiko gose-egarrria...!

Baiña onetzaz, datorren astean jarraitzeko asmoa det.

JOSE DE ARTECHE

15.º AGERIA

JENDEKETA ETA ARROTZ-ETORRIA

1955 - 1967	(1) Bizilagun gehiago	(2) Barne hazmena	Kanpoko balantza		(2) — . 100 (1)
			Estadutik	Beste erresu- metatik	
ARABA	54.872	24.383	20.169	10.320 (1)	44,0 %
BIZKAIA	315.803	155.753	147.378	12.672 (1)	49,0 %
GIPUZKOA	175.247	97.494	56.935	20.818 (1)	55,6 %
NAFARROA	39.624	52.726	4.280 (1)	— 17.382 (1)	133,0 %

Oharra: (1) duten zifrak karkuluz estimatuak dira.